

SFERA SPOŁECZNA

ZMIANY LICZBY MIESZKAŃCÓW

W latach 1977 - 1999 liczba mieszkańców gminy zwiększyła się o 2283 osoby, a więc o 16,8%. Wzrost liczby ludności gminy charakteryzują trzy główne tendencje. Pierwsza, to występująca na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych stagnacja liczby mieszkańców (na poziomie około 13600 osób). Kolejna, utrzymująca się ponad 10 lat, to systematyczny, duży wzrost liczby mieszkańców, średnio o 165 osób rocznie. W ciągu ostatnich pięciu lat w gminie odnotowuje się dalszy wzrost liczby ludności, lecz o dużo mniejszym nasileniu - w ciągu roku zwiększa się ona przeciętnie o kilkanaście - kilkadziesiąt osób.

Tab. Zmiany liczby mieszkańców gminy

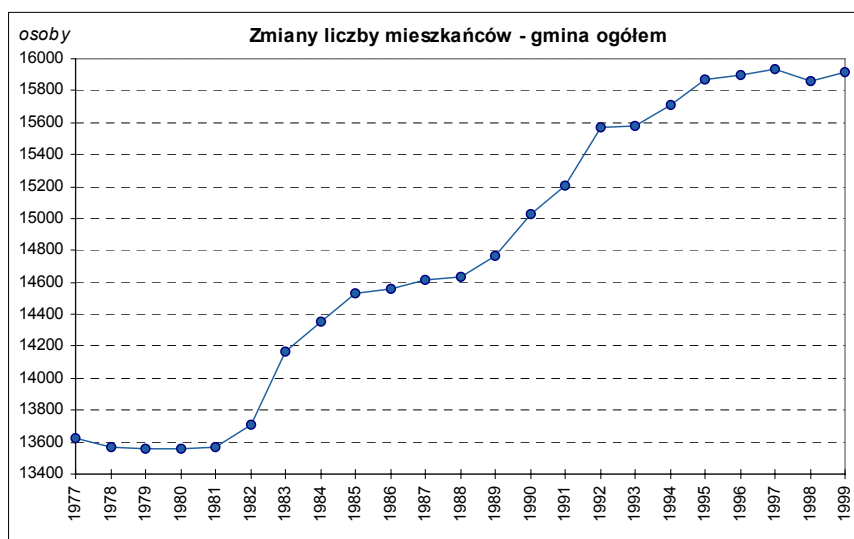
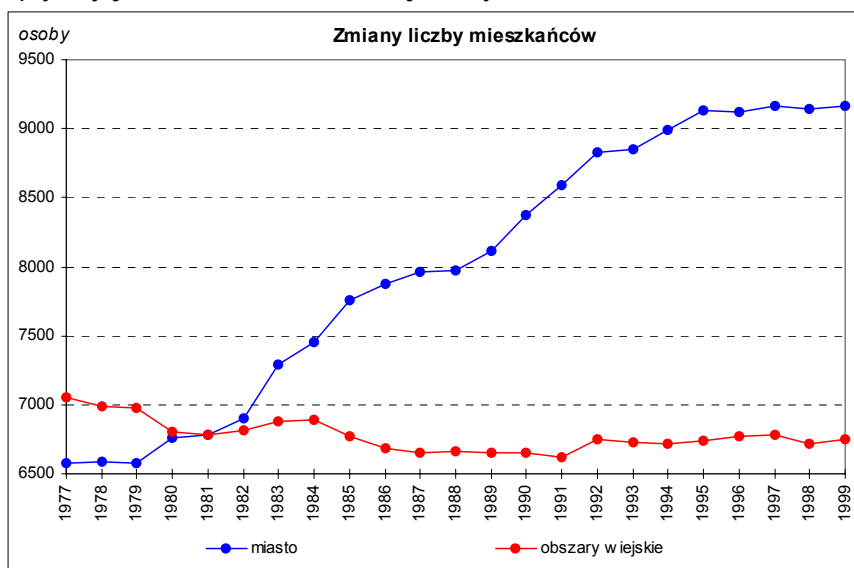
rok	miasto	obszary wiejskie	rok	miasto	obszary wiejskie	miasto (wg danych Urzędu Miejskiego)	obszary wiejskie (wg danych Urzędu Miejskiego)
1977	6580	7049	1989	8116	6649	8379	6889
1978	6582	6983	1990	8379	6651	8604	6920
1979	6575	6980	1991	8586	6618	8905	6870
1980	6757	6804	1992	8825	6749	8960	6830
1981	6785	6784	1993	8852	6728	9014	6830
1982	6900	6811	1994	8990	6721	9047	6830
1983	7289	6874	1995	9127	6740	9203	6832
1984	7458	6894	1996	9121	6775	9257	6860
1985	7754	6776	1997	9162	6777	9268	6915
1986	7872	6687	1998	9141	6720	9290	6870
1987	7967	6653	1999	9162	6750	9305	6865
1988	7968	6666					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy oraz Urzędu Miejskiego w Sępólnie¹

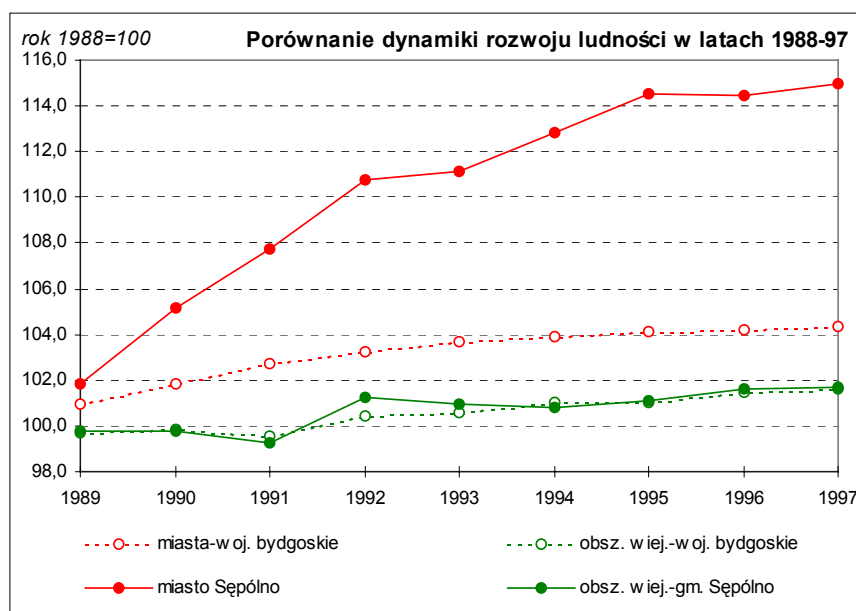
Procesy zmian liczby mieszkańców kształtują się odmiennie w Sępólnie Krajeńskim i na obszarach wiejskich gminy. Miasto charakteryzowało się bardzo wysoką dynamiką wzrostu liczby mieszkańców, w porównaniu do miast województwa bydgoskiego. W latach 1977 - 1997 liczba ludności Sępólna Krajeńskiego zwiększyła się o 39%, przy średniej dla miast 19%. Jedynie w dwóch miastach odnotowano wyższy wzrost - w Kamieniu Krajeńskim (o 55%) i w Kruszwicy (o 42%). W latach osiemdziesiątych i w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych liczba mieszkańców miasta zwiększała się średnio o 160 osób rocznie. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych miało miejsce znaczne zahamowanie tendencji wzrostowej, obecnie liczba ludności miasta zwiększa się przeciętnie zaledwie o 9 osób rocznie. Obszary wiejskie gminy w badanym okresie cechował niewielki spadek liczby mieszkańców - zmniejszyła się ona o 4%, przy niewielkim (0,3%) wzroście liczby ludności obszarów wiejskich województwa bydgoskiego. Na obszarach wiejskich gminy najwyższy spadek liczby mieszkańców notowano w latach osiemdziesiątych (średnio 35 osób rocznie), natomiast w latach dziewięćdziesiątych średni wskaźnik jest dodatni, co oznacza, że liczba

¹ Patrz przypis 1

mieszkańców zwiększa się (przeciętnie o 10 osób rocznie). Tendencję wieloletnią (w okresie ostatnich 15 lat) na obszarach wiejskich gminy ocenić należy jako stagnującą, a coroczne wahania nie wpływają zasadniczo na zmianę liczby mieszkańców.

Udział ludności miejskiej w gminie w całym badanym okresie był niższy, niż przeciętnie w byłym województwie bydgoskim, pomimo jego systematycznego wzrostu. W 1977 roku wynosił on w gminie 48,3% (przy średniej dla województwa 61,1%), a w 1997 roku 57,5% (średnia 65,1%). Wynika z tego, że wzrost wielkości udziału w gminie cechował się wyższą dynamiką, niż przeciętnie, w związku z czym różnica między wartościami w gminie i województwie zmniejszała się. W porównaniu do gmin miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego gmina Sępólno Krajeńskie cechuje się wyższym udziałem ludności miejskiej. W 1997 roku wynosił on 57,5%, przy średniej 51,5% (wskaźnik ten lokował gminę na 9 pozycji wśród 34 gmin miejsko-wiejskich).

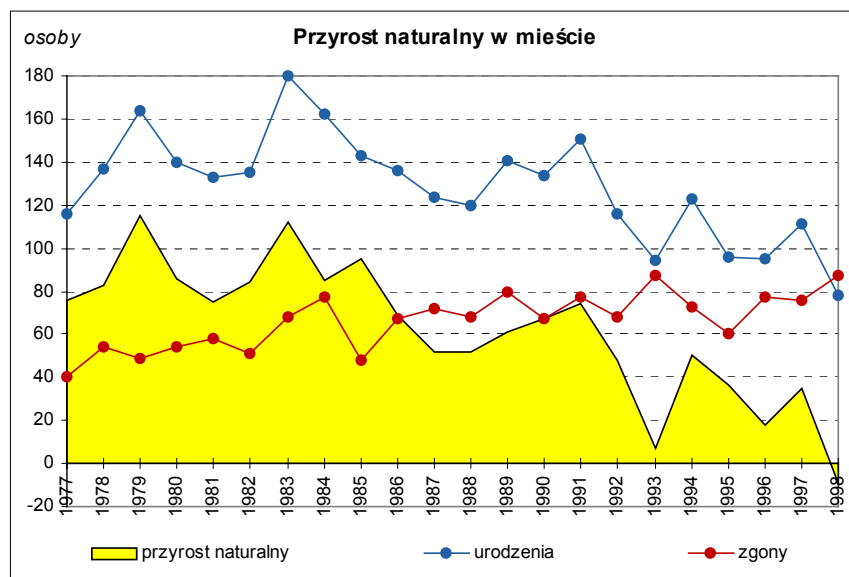
RUCH NATURALNY

Wielkość urodzeń w gminie, zarówno w mieście, jaki na obszarach wiejskich od kilkunastu lat wykazuje wyraźną tendencję malejącą, co jest wynikiem zmiany sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju (trudności finansowe, mieszkaniowe, na rynku pracy, itp.) oraz upowszechniania się modelu rodziny małodziejnej. W Sępólnie Krajeńskim najwyższą liczbę urodzeń notowano w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych, gdy kształtowała się ona na poziomie 140 - 180 osób rocznie (średnio 21 osób na 1000 mieszkańców). W ostatnich pięciu latach w mieście rodzi się przeciętnie 100 osób rocznie (11 osób na 1000 mieszkańców). Oznacza to, że w porównaniu do lat o najwyższych wartościach, bezwzględna liczba urodzeń zmniejszyła się o połowę, natomiast wskaźnik liczby urodzeń na 1000 mieszkańców prawie 2-krotnie (różnica ta jest wynikiem znacznego zwiększenia się liczby ludności miasta). Na obszarach wiejskich gminy do połowy lat osiemdziesiątych liczba urodzeń wynosiła 140 - 160 osób rocznie (średnio 23 osoby na 1000), natomiast w ostatnich pięciu latach na wsi rodzi się rocznie około 100 osób (średnio 15 osób na 1000 mieszkańców). Wynika z tego, że w badanym okresie liczba i wskaźnik urodzeń zmniejszyły się o około 1/3, a więc proces ten przebiegał z mniejszym nasileniem, niż w mieście.

Do połowy lat osiemdziesiątych wskaźniki urodzeń w Sępólnie Krajeńskim i na obszarach wiejskich gminy cechowały się zbliżonymi wartościami, natomiast w ostatnich 15 latach wskaźniki urodzeń na obszarach wiejskich są o 1/3 wyższe, niż w mieście.

W porównaniu do miast i obszarów wiejskich województwa bydgoskiego, gmina Sępólno Krajeńskie charakteryzowała się generalnie wyższymi wartościami wskaźnika urodzeń, co jest cechą obszarów słabiej zurbanizowanych. W Sępólnie Krajeńskim w ostatnim dwudziestolecu przeciętne wskaźniki były o prawie 15% wyższe od średnich, a na obszarach wiejskich o kilka procent. W 1998 roku wskaźnik urodzeń w Sępólnie Krajeńskim wynosił 8,5‰, przy średniej dla miast województwa kujawsko-pomorskiego 9,4‰, a obszary wiejskie gminy 13,5‰, przy średniej dla terenów wiejskich województwa wynoszącej 12,9‰. Wielkość zgonów w Sępólnie Krajeńskim wykazuje stałą tendencję wzrostową. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych śmiertelność mieszkańców kształtowała się na

poziomie 50 zgonów rocznie (7,7 na 1000 mieszkańców), a w ostatnich pięciu latach rocznie notuje się około 75 zgonów (8,2 na 1000). Wartości wskaźnika zgonów zwiększyły się o prawie 7%. Na obszarach wiejskich gminy do końca lat osiemdziesiątych liczba zgonów wykazywała dość duże roczne wahania, a przeciętnie w roku notowano 70 zgonów (10,2 na 1000 mieszkańców). W ostatnich 10 latach śmiertelność mieszkańców ustabilizowała się na poziomie 60 - 65 osób rocznie (9,3 na 1000).

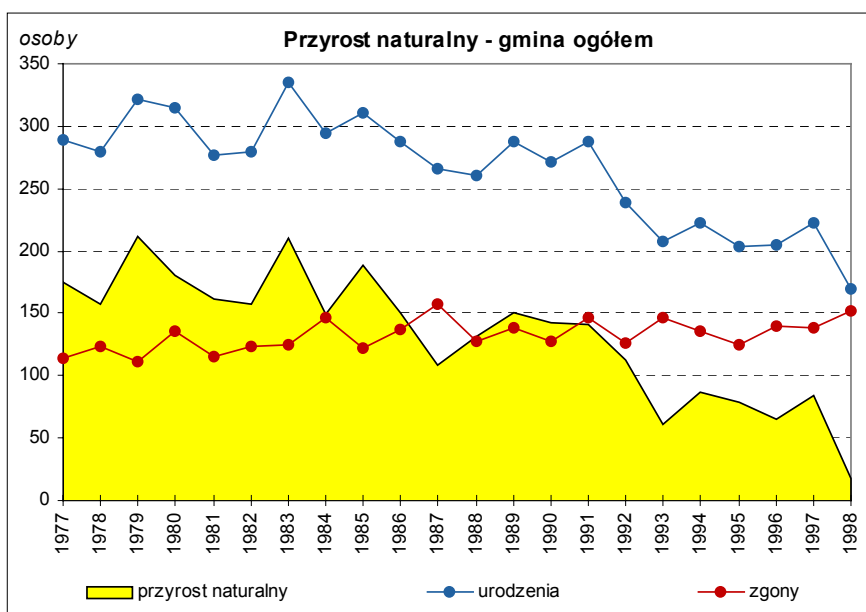
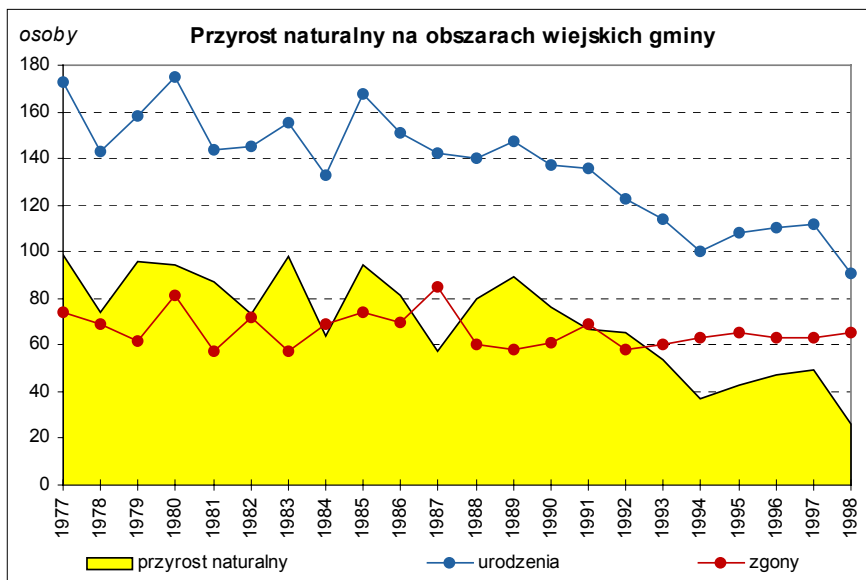

Wskaźniki zgonów na obszarach wiejskich gminy są generalnie wyższe, niż w Sępólnie Krajeńskim, choć w ostatnim dziesięcioleciu różnica ta uległa zmniejszeniu.

Na tle miast województwa bydgoskiego, Sępólno Krajeńskie charakteryzowało się niższymi wartościami wskaźników zgonów, zwłaszcza w latach dziewięćdziesiątych, w których śmiertelność mieszkańców było o około 15% niższa (w latach osiemdziesiątych o około 11%). Korzystnie, w porównaniu do obszarów wiejskich województwa bydgoskiego, przedstawia się również sytuacja na terenach wiejskich gminy. Wskaźniki zgonów kształtują się na poziomie niższym niż przeciętnie (o około 11%). Niskie wartości wskaźników śmiertelności mieszkańców gminy są wynikiem niższego niż przeciętnie w województwie udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, najbardziej zagrożonej śmiertelnością. W 1998 roku wskaźnik zgonów w Sępólnie Krajeńskim wynosił 9,5‰ (miasta województwa kujawsko-pomorskiego 9,4‰), a na wsi 9,7‰ (średnio obszary wiejskie 10,1‰).

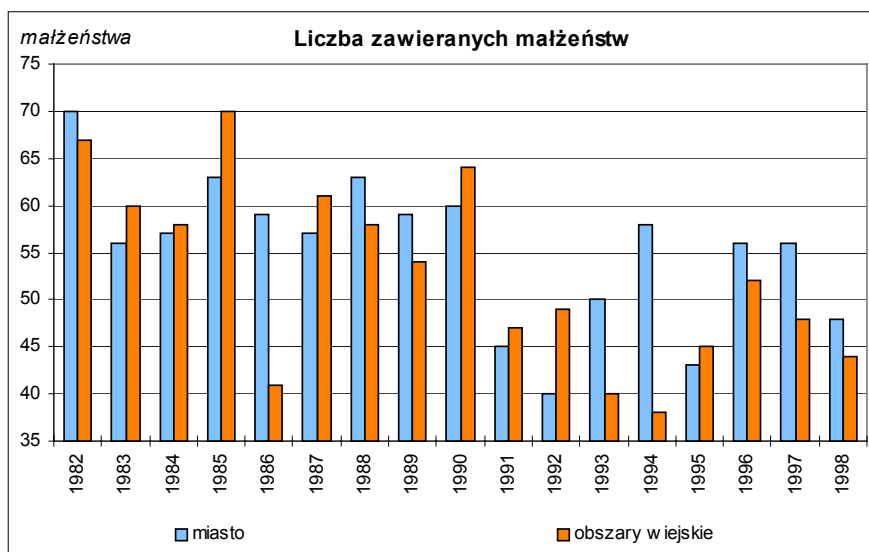
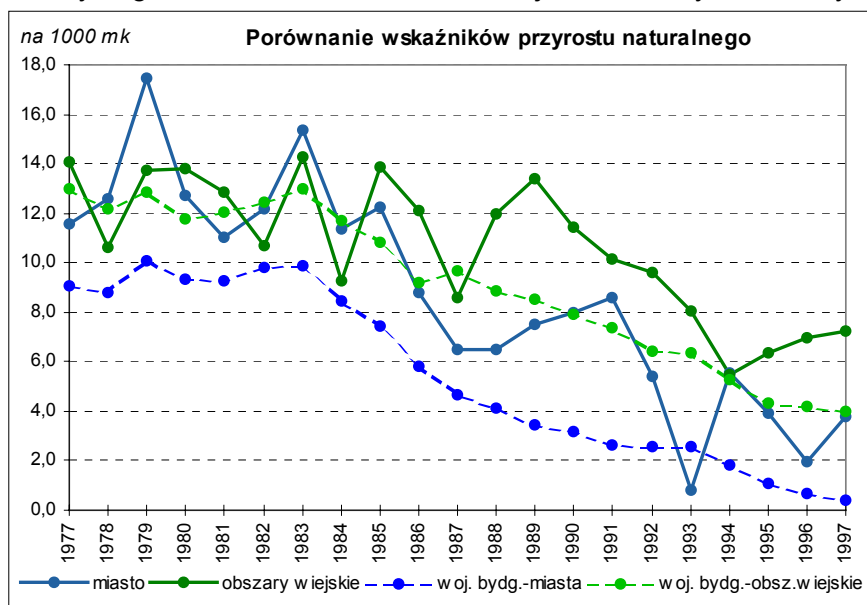
Konsekwencją zmian wielkości urodzeń i zgonów w gminie są zmiany wartości wskaźnika przyrostu naturalnego. W wyniku spadku liczby urodzeń i wzrostu liczby zgonów przyrost naturalny w gminie ulega zmniejszeniu (zarówno w mieście jak i na obszarach wiejskich). Najwyższe wartości przyrostu naturalnego w Sępólnie Krajeńskim notowano do połowy lat osiemdziesiątych. W jego wyniku liczba mieszkańców miasta zwiększała się średnio o 90 osób rocznie (13 osób na 1000 ludności). Od 1993 roku wartość przyrostu naturalnego nie przekracza 50 osób, a średnia dla tego okresu kształtuje się na poziomie 23 osób (2,5 na 1000 mieszkańców). W 1998 roku przyrost naturalny był ujemny, co oznacza, że liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń (różnica wyniosła 9 osób). Na obszarach wiejskich gminy do końca lat osiemdziesiątych spadek wartości przyrostu naturalnego był dużo niższy, niż w mieście (około 10%, w mieście 25%), natomiast wyraźna tendencja spadkowa

zaznaczyła się w latach dziewięćdziesiątych. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych przyrost naturalny na wsi zbliżony był do przyrostu w Sępólnie Krajeńskim. Kształtował się on na średnim poziomie 90 osób rocznie (13 osób na 1000 mieszkańców), a w ostatnich pięciu latach obniżył się od poziomu 40 osób rocznie (6 osób na 1000) i jego wskaźnik jest 2-krotnie wyższy niż w mieście.

Ze względu na istnienie znacznie korzystniejszych, niż przeciętnie w województwie bydgoskim wskaźników urodzeń i zgonów, gmina charakteryzuje się znacznie wyższymi wartościami przyrostu naturalnego. W Sępólnie Krajeńskim w badanym dwudziestoleciu wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców był przeciętnie o 60% wyższy od średniej dla miast województwa bydgoskiego, a na obszarach wiejskich gminy o prawie 20% wyższy od średniej dla wsi. W latach dziewięćdziesiątych rozbieżności między wskaźnikami dla gminy i województwa są jeszcze wyższe: wskaźnik dla miasta jest 2,5-krotnie wyższy od średniej, a na obszarach wiejskich o ponad 40% wyższy.

Istotnym uwarunkowaniem wpływającym na wielkość urodzeń, jest liczba zawieranych małżeństw. Na tle przeciętnych wartości wojewódzkich, wskaźnik zawieranych małżeństw na 1000 mieszkańców, jest w gminie relatywnie wysoki. Na obszarach wiejskich praktycznie corocznie jest wyższy od średnich dla obszarów wiejskich byłego bydgoskiego, pomimo iż, podobnie jak w innych gminach, zanotowano tu zmniejszenie liczby zawieranych małżeństw.

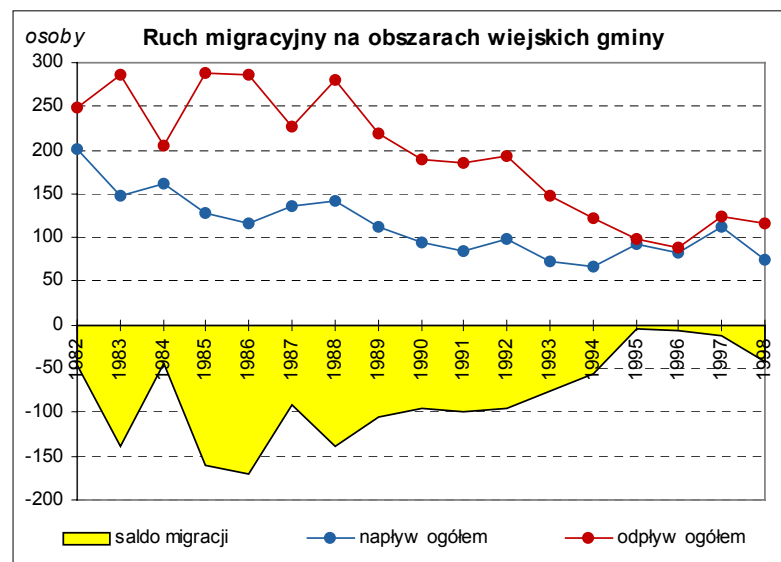
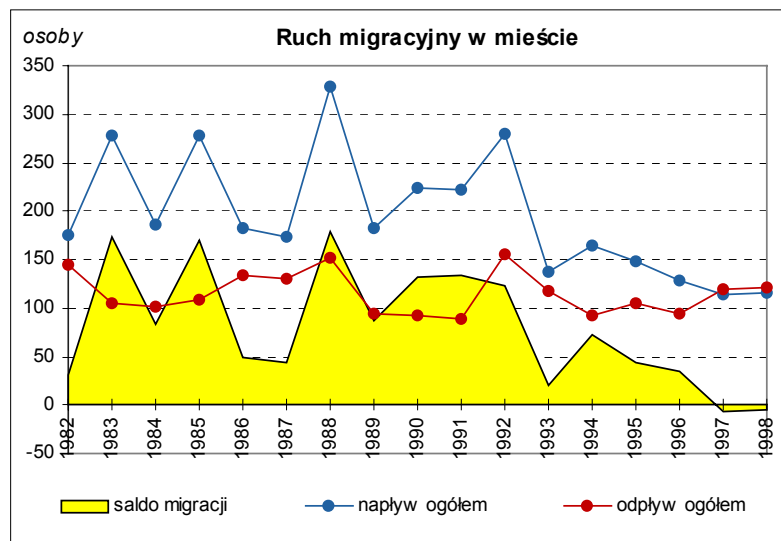
W mieście w ostatnich latach wskaźnik również jest wyższy od przeciętnej (w latach 80-tych wskaźniki były także najczęściej wyższe, choć zdarzały się lata o wskaźnikach niższych od przeciętnej dla miast). Przebieg wskaźników zawieranych małżeństw wskazuje, iż aktywność demograficzna mieszkańców jest wyższa od przeciętnej. Pośrednio jest ona skutkiem korzystniejszej - młodszej struktury wieku mieszkańców. Konsekwencją większej aktywności demograficznej powinien być nieco wyższy od przeciętnych przebieg przyrostu naturalnego (wynikający z większej liczby urodzeń).

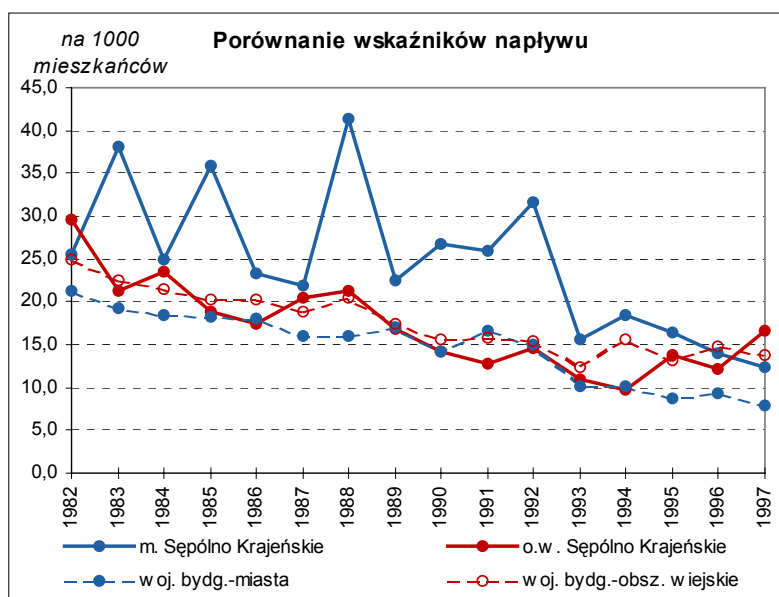
RUCH MIGRACYJNY

W wyniku ruchów migracyjnych w latach 1982 - 1998 liczba ludności gminy zmniejszyła się o 21 osób. Wartość ta jest wypadkową procesów migracyjnych zachodzących w mieście i na obszarach wiejskich gminy. Sępólno Krajeńskie charakteryzuje się dodatnim bilansem ruchów migracyjnych, w ich wyniku liczba mieszkańców miasta wzrosła o 1362 osoby, natomiast obszary wiejskie gminy ujemnym - liczba ludności zmniejszyła się o 1383 osoby. Gmina charakteryzuje się w miarę ustabilizowanymi wartościami salda migracji, średnie wartości z kilku lat nie ulegają dużym zmianom (spadek lub wzrost wielkości salda wynosi kilka, kilkanaście osób rocznie), jednak w wyniku zahamowania ruchów migracyjnych w latach dziewięćdziesiątych wartość salda migracji wzrosła, wynosiło ono średnio 7 osób rocznie, natomiast średnia wartość salda w latach osiemdziesiątych była ujemna i wynosiła - 10 osób rocznie. Odmiennie kształtuje się sytuacja migracyjna miasta i obszarów wiejskich gminy. Sępólno Krajeńskie w całym badanym okresie (z wyjątkiem 1997 i 1998 roku) cechowało się dodatnimi wartościami salda migracji. Do 1992 roku wynosiło ono średnio 110 osób rocznie, a więc 13,8 na 1000 mieszkańców. Wartości salda wykazywały duże wahania, od 30 do 180 osób rocznie. W latach dziewięćdziesiątych, w wyniku większego spadku wielkości napływu do miasta, niż odpływu, saldo migracji wykazuje wyraźną tendencję spadkową. W ostatnich pięciu latach kształtowało się ono na średnim poziomie prawie 30 osób rocznie (3,1‰), a w 1997 i 1998 roku wartości jego były ujemne, co oznacza, że odpływ ludności przewyższył napływ (w 1997 roku o 6 i w 1998 roku o 5 osób). Na obszarach wiejskich gminy pod koniec lat osiemdziesiątych miała miejsce wyraźna zmiana tendencji migracyjnych, która przyczyniła się do znacznej poprawy wskaźników salda migracji. Nadal są one ujemne (odpływ ludności przewyższa napływ), lecz wartości ich są korzystniejsze. W latach osiemdziesiątych średnie wartości salda migracji kształtowały się na poziomie -110 osób rocznie (-16,6 na 1000 mieszkańców), a w połowie dziesięciolecia przekraczały -150 osób. W ostatnich pięciu latach liczba ludności wiejskiej w wyniku migracji zmniejsza się średnio o około 25 osób rocznie (-3,6 na 1000 mieszkańców), lecz wielkość ta cechuje się bardzo dużym rocznym zróżnicowaniem (spadek wynosi od kilku do kilkudziesięciu osób). Zmiany wielkości salda migracji są zależne od zmian wielkości napływu i odpływu migracyjnego. Napływ do Sępólna Krajeńskiego do początku lat dziewięćdziesiątych cechował się dużymi rocznymi zmianami wartości (od około 170 do 330 osób) i kształtował się na średnim poziomie 230 osób rocznie (28,9 na 1000 mieszkańców). W ostatnich latach zaznaczył się wyraźny spadek napływu do miasta, uczestniczy w nim przeciętnie 135 osób rocznie (14,9 na 1000). Odpływ z miasta cechuje się znacznie mniejszym spadkiem wartości. Do 1987 roku wynosił on średnio 125 osób rocznie (16,5 na 1000 mieszkańców), a w ostatnich pięciu latach kształtuje się na średnim poziomie 105 osób rocznie (11,7 na 1000). W wyniku większego spadku wielkości napływu do miasta (o połowę), niż odpływu (o prawie 1/3), znacznie zmniejszyło się saldo migracji. Na obszarach wiejskich gminy, w przeciwieństwie do sytuacji w mieście, napływ charakteryzował się mniejszym spadkiem wartości, niż odpływ. W pierwszym pięcioleciu badanego okresu napływ wynosił około 150 osób rocznie (22,2 osoby na 1000 mieszkańców), a w ostatnim pięcioleciu zmniejszył się do 85 osób rocznie (12,7 osób na 1000). Odpływ ludności z obszarów wiejskich gminy do 1988 roku kształtował się na poziomie 260 osób rocznie (38,5 osób na 1000 mieszkańców), lecz w

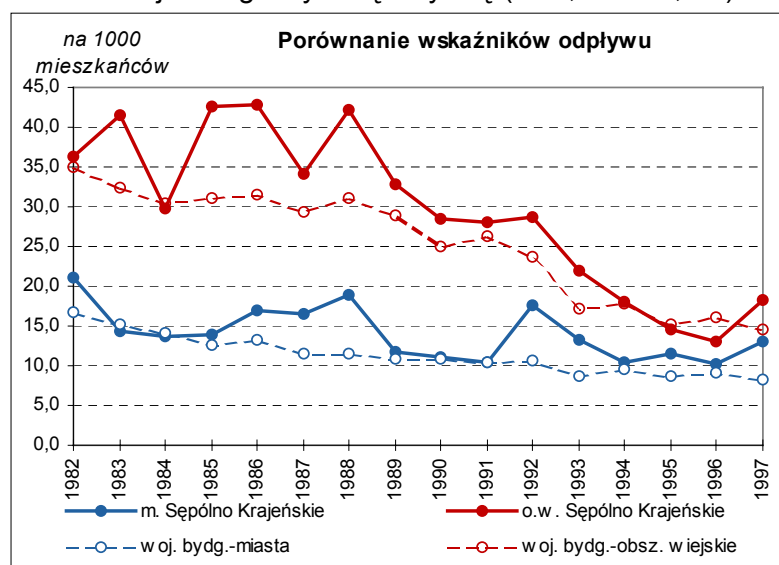
latach dziewięćdziesiątych miał miejsce ciągle spadek jego wartości i w ostatnich latach w odpływie uczestniczy około 110 osób rocznie (16,3 na 1000 mieszkańców). Wynika z tego, że obecnie napływ na obszary wiejskie gminy jest o 40% niższy, a odpływ z nich ponad 2-krotnie niższy, niż w latach osiemdziesiątych. Zmiana tendencji migracyjnych przyczyniła się do znacznej poprawy wskaźników salda migracji.

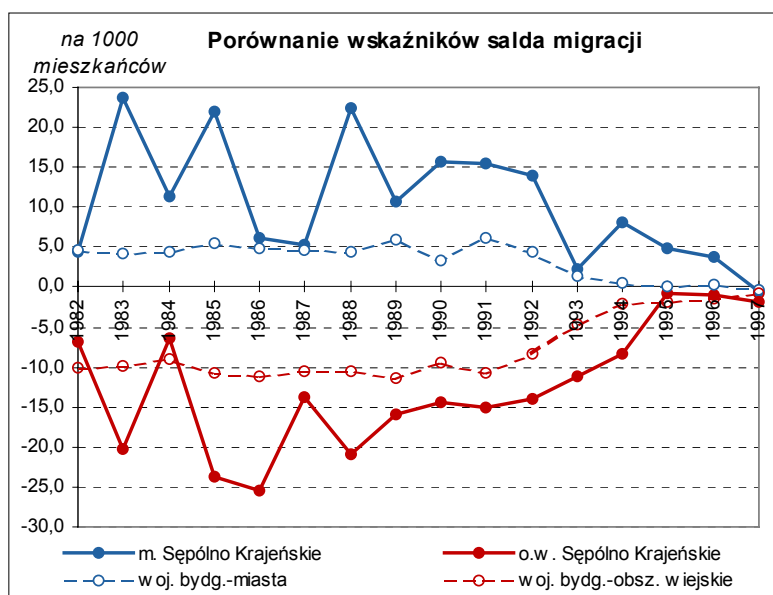
Duży spadek wartości napływu i odpływu w Sępólnie Krajeńskim i na obszarach wiejskich gminy w dużym stopniu jest wynikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej kraju pod koniec lat osiemdziesiątych. Pogorszyła się wówczas sytuacja finansowa mieszkańców, znacznie ograniczone zostały możliwości zdobycia mieszkania oraz pracy w mieście, co spowodowało zahamowanie migracji.

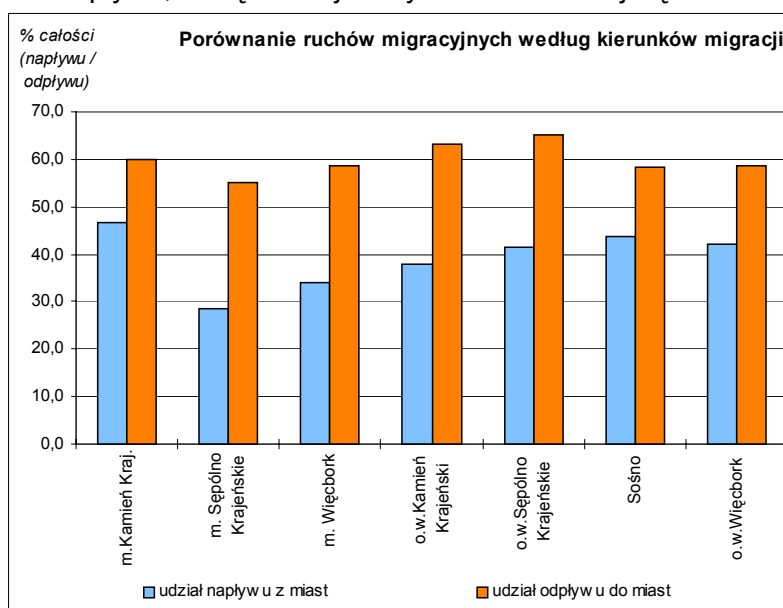

W strukturze napływu do gminy zdecydowanie dominuje napływ z terenów wiejskich, który w badanym okresie stanowił średnio 2/3 całości napływu. Niskim udziałem napływu ludności z innych miast cechuje się Sępólno Krajeńskie - spośród osiedlającej się w nim ludności zaledwie 29% to mieszkańcy miast. Świadczy to o małej atrakcyjności miasta, jako potencjalnego miejsca osiedlenia się dla ludności miejskiej. Wyższym wskaźnikiem napływu ludności z miast cechują się obszary wiejskie gminy, gdzie wskaźnik ten wynosił średnio 41% całości napływu i w latach dziewięćdziesiątych zanotowano wyraźny wzrost udziału napływu z miast (46,3%), w porównaniu do lat osiemdziesiątych (37,6%). W strukturze odpływu występuje przewaga odpływu do miast, w mieście udział ten wynosi średnio 55%, a na obszarach wiejskich gminy 65%. W latach dziewięćdziesiątych, w porównaniu do lat osiemdziesiątych w Sępólnie Krajeńskim udział odpływu do miast zmniejszył się (z 57,7 do 52,2%), a na obszarach wiejskich gminy zwiększył się (z 62,5 do 68,0%).

W porównaniu do średnich dla miast województwa bydgoskiego Sępólno Krajeńskie cechuje się dużo wyższymi wskaźnikami napływu migracyjnego i nieco wyższymi odpływu. W związku z tym saldo migracji jest dużo wyższe od średniej dla miast. Na obszarach wiejskich gminy wartości napływu zbliżone są do średniej dla obszarów wiejskich, lecz wyraźnie wyższe są wartości odpływu, a więc mniej korzystne od średniej są wartości salda migracji.

STRUKTURY LUDNOŚCI

STRUKTURY WIEKU

Miasto Sępólno na tle miast województwa kujawsko-pomorskiego charakteryzuje się bardzo korzystną strukturą wieku mieszkańców, polegającą na znacznie wyższym od średniej udziale ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednocześnie niższym udziale ludności w wieku poprodukcyjnym. Taka struktura ma charakter rozwojowy, wskazuje bowiem, iż społeczność gminy jest młodsza, niż przeciętnie w miastach województwa. Ludność w wieku

przedprodukcyjnym (0 do 19 lat²) liczy w mieście 2837 osób, co stanowi 31,0% ogółu mieszkańców (przy średniej dla miast równej 28,1%). Ludność w wieku produkcyjnym - 5164 osób, stanowi 56,5% ogółu mieszkańców i jest to wskaźnik o około 2 pkt. procentowe niższy od przeciętnej dla miast. W wieku poprodukcyjnym jest 1140 mieszkańców miasta, a ich udział wynoszący 12,5% ogółu, jest niższy, niż przeciętnie (13,2%).

Struktura wieku mieszkańców wiejskich gminy jest również korzystniejsza od struktury przeciętnej dla obszarów wiejskich województwa, jednak różnice na korzyść gminy nie są tak duże, jak w przypadku miasta. Co typowe dla obszarów wiejskich, wyższy w stosunku do miast, jest udział grupy przedprodukcyjnej, a niższy produkcyjnej. Na obszarach wiejskich gminy w wieku przedprodukcyjnym znajduje się 2266 mieszkańców, w wieku produkcyjnym 3569, a w wieku poprodukcyjnym - 885 osób. Udziały tych grup wynoszą odpowiednio: 33,7%, 53,1% i 13,2%, przy średnich równych: 32,6%, 53,7% i 13,7%.

Warto zauważyć, że niższe udziały grupy produkcyjnej wiążą się z wyższym wskaźnikiem tzw. obciążenia ekonomicznego. Oznacza to iż przeciętnie jedna osoba w wieku produkcyjnym powinna utrzymać większą liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym. Jednocześnie jednak ze względu na wysokie bezrobocie, mniejsza liczba osób w tej grupie stwarza niższe zapotrzebowanie na rynku pracy. Tak więc niskiego udziału grupy produkcyjnej nie można oceniać jednoznacznie ani pozytywnie, ani negatywnie.

Tab. Struktury wieku ludności w gminie

obszar	wiek przedprodukcyjny (0 do 19 lat)	wiek produkcyjny (20 do 59 (64) lat)	wiek poprodukcyjny (pow. 59 (64) lat)
liczba			
m. Sępólno Krajeńskie	2837	5164	1140
o.w. Sępólno Krajeńskie	2266	3569	885
udział (%)			
m. Sępólno Krajeńskie	31,0	56,5	12,5
razem miasta województwa	28,1	58,7	13,2
o.w. Sępólno Krajeńskie	33,7	53,1	13,2
razem obsz. wiejskie wojew.	32,6	53,7	13,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US w Bydgoszczy

Szczegółową charakterystykę ludności gminy w poszczególnych grupach wiekowych przedstawiono w tabeli.

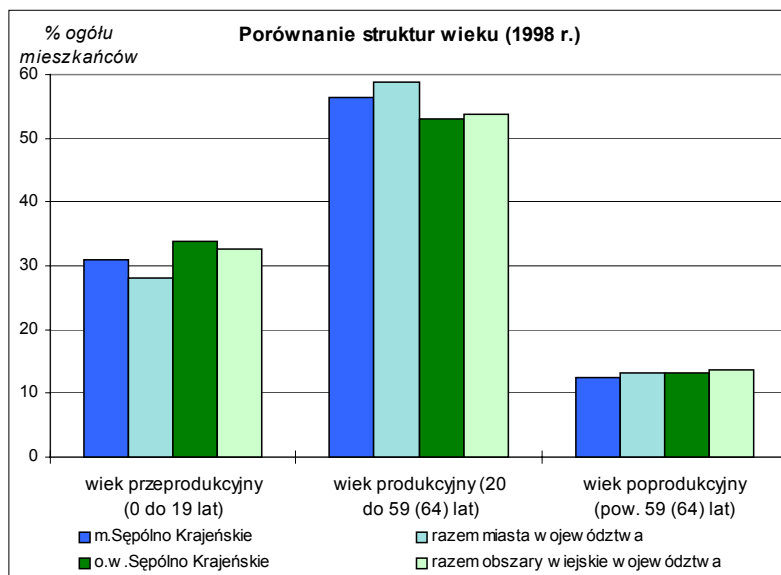
Tab. Struktury wieku ludności w gminie

miasto	ogółem	mężczyźni	kobiety	obszary wiejskie	ogółem	mężczyźni	kobiety
0 do 4	502	252	250	0 do 4	490	239	251
5 do 9	712	352	360	5 do 9	576	320	256
10 do 14	789	394	395	10 do 14	640	320	320
15 do 19	834	422	412	15 do 19	560	298	262
20 do 29	1292	651	641	20 do 29	1059	548	511
30 do 39	1342	665	677	30 do 39	873	482	391
40 do 49	1510	736	774	40 do 49	948	514	434

² Ze względu na sposób publikowania danych przez Urząd Statystyczny, nie jest możliwe zaliczanie do grupy przedprodukcyjnej mieszkańców w wieku 0-17 lat, tak jak powinno to być liczone według metodologii GUS i Urzędu Pracy.

50 do 59	845	405	440	50 do 59	564	290	274
60 do 64	379	175	204	60 do 64	275	125	150
pow. 64	936	365	571	pow. 64	735	299	436
ogółem	9141	4417	4724	ogółem	6720	3435	3285

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US w Bydgoszczy

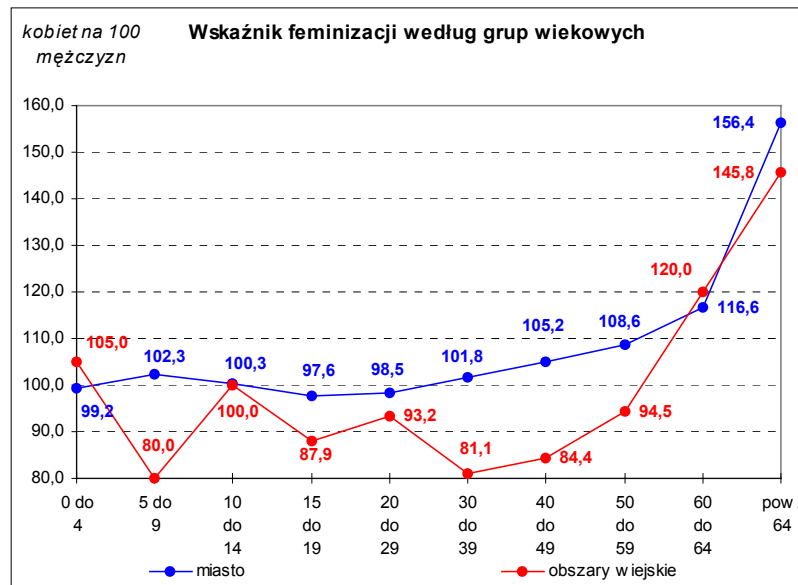

Strukturę wieku mieszkańców gminy, a zwłaszcza miasta oceniać należy jako raczej korzystne uwarunkowanie. Wprawdzie wyższy udział młodszych grup wiekowych może stwarzać problemy na lokalnym rynku pracy, jednak biorąc pod uwagę możliwości odnowy demograficznej, jest to uwarunkowanie korzystne.

STRUKTURY PŁCI

Miasto Sępólno zamieszkuje 4724 kobiety i 4417 mężczyzn. Różnica w liczbie wynosząca 307, powoduje, że wskaźnik feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn wynosi 107,0. Na obszarach wiejskich gminy ma miejsce przewaga liczby mężczyzn (3435), względem kobiet (3285; różnica - 150), wskutek czego wartość wskaźnika feminizacji jest niższa od 100 i wynosi 95,6.

Wartość wskaźnika feminizacji w mieście jest typowa - wprawdzie średnia dla miast województwa wynosi 110,4, jednak w większości miast zawiera się ona w przedziale od 105 do 108, a wskaźnik średni zawyżany jest przez 4 największe miasta, w których wskaźniki wynoszą od 110 do 113. Na uwagę zasługuje fakt, że w poszczególnych grupach wiekowych wskaźnik jest mało zróżnicowany - zwłaszcza w przedziale od 0 do 49 lat wskaźnik nie odbiega znacząco od wartości 100, czyli równowagi liczby przedstawicieli płci. W starszych grupach wiekowych zaznacza się rosnąca przewaga liczby kobiet. Wynika ona z dłuższego przeciętnego trwania życia kobiet i nadumieralności mężczyzn. W przedziale 50-latków wskaźnik w mieście wynosi prawie 109, w grupie 60 do 64 lat - 117, a w grupie powyżej 64 lat - ponad 150 (a więc liczba kobiet jest o ponad połowę większa od liczby mężczyzn).

Ogólny wskaźnik dla obszarów wiejskich gminy, wynoszący 95,6, jest niższy od wskaźnika przeciętnego dla obszarów wiejskich województwa wynoszącego 99,5. Warto podkreślić, że wprawdzie liczne gminy charakteryzują się niezbyt korzystnymi proporcjami pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn, jednak gorszy wskaźnik ogólny notuje tylko 10 gmin wśród 127 obszarów wiejskich województwa (gminy wiejskie i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich). W grupie gmin o mniej korzystnych wskaźnikach lokują się między innymi Więcbork i Kamień Krajeński.

Dla rozwoju demograficznego gminy znacznie ważniejszy od wskaźnika ogólnego jest wskaźnik dla grup wiekowych w największym stopniu odpowiedzialnych za ten rozwój (wiek najczęstszego zawierania małżeństw i rodzenia dzieci), czyli grupa od 15 do 39 lat.

W mieście wskaźnik dla tej grupy wynosi 99,5 i może być uznany za neutralne uwarunkowanie rozwoju - nie stanowiące ani wyraźnej szansy, ani bariery rozwoju. Na obszarach wiejskich natomiast, wskaźnik wynosi tylko 87,7 (przy średniej 91,6), może więc stanowić barierę w liczbie zawieranych małżeństw i ograniczać liczbę urodzeń. Warto zauważyć, że na obszarach wiejskich wskutek bardzo licznej w latach 60-tych i 70-tych „ucieczki” kobiet do miast, bardzo niskie są obecnie wskaźniki w grupach 40- i 50-latków, wynoszące odpowiednio 84 oraz 95. W starszych grupach, podobnie jak w mieście zaznacza się przewaga liczby kobiet.

PROGNOZA ROZWOJU LUDNOŚCI

Przeprowadzona analiza ruchu naturalnego i migracyjnego oraz struktur ludności, pozwala na opracowanie prognozy rozwoju ludności gminy.

Na terenie gminy Sępólno najważniejsze przesłanki kierunków rozwoju demograficznego są następujące:

1. Gmina prezentuje w ostatnich latach przebieg procesów demograficznych typowy dla zdecydowanej większości polskich gmin w okresie transformacji systemowej. Radykalnej zmianie uległa większość tendencji rozwoju ludności: zdecydowanie zmniejszyła się liczba urodzeń, a co za tym idzie, znacznie zmalał przyrost naturalny, ograniczeniu uległy ruchy migracyjne, zmniejszyła liczba zawieranych małżeństw.

2. Gmina charakteryzuje się raczej niekorzystnym przebiegiem ruchów migracyjnych i jest raczej mało atrakcyjna dla mieszkańców innych gmin, niezbyt chętnie osiedlających się na jej terenie.
3. W ostatnich latach gmina cechuje się stagnacją liczby mieszkańców - jej zmiany od połowy lat 90-tych są bardzo nieznaczne. Poprzednio miasto cechowało się bardzo szybkim wzrostem liczby ludności.
4. Społeczność gminna jest dosyć młoda, co sugeruje wyższe wskaźniki płodności w najbliższych latach.
5. W mieście ma miejsce raczej neutralny, a na obszarach wiejskich bardzo niekorzystny wskaźnik feminizacji. Sugeruje on, iż w kolejnych latach duża część mężczyzn nie znajdzie wśród mieszkanek gminy żony, a pośrednio zmniejszyć się może przyrost naturalny.

Przeprowadzone analizy tendencji procesów oraz struktur demograficznych pozwalają oceniać, iż do roku 2010 najbardziej prawdopodobne są następujące kierunki zmian:

1. Obszary wiejskie gminy nadal cechować się będą niewielkimi zmianami liczby mieszkańców. W okresach corocznych możliwy są zarówno nieznaczny spadek, jak też wzrost ich liczby. Wzrost liczby mieszkańców dotyczyć będzie przede wszystkim największych miejscowości. W roku 2010 prawdopodobna liczba mieszkańców wiejskich gminy wyniesie około 6,6 - 6,9 tys. W rozwoju infrastruktury obsługi mieszkańców należy zakładać możliwość obsługi 6,8 tys. osób.
2. Miasto cechować będzie powolny wzrost liczby mieszkańców, do poziomu około 10,0 tys. w roku 2010.
3. Łącznie w 2010 roku liczbę mieszkańców gminy prognozuje się na około 16,7 tys., czyli około 0,8 tys. osób więcej, niż obecnie.
4. Infrastrukturę obsługi ludności w gminie (w szczególności w ośrodku gminnym oraz w największych miejscowościach) należy dostosować do możliwości obsługi zwiększającej się liczby mieszkańców.

W poszczególnych grupach wiekowych przewiduje się następujące kierunki rozwoju:

a) ludność w wieku produkcyjnym

W ciągu najbliższych 5 lat w gminie będzie miał miejsce znaczący przyrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Ocenia się, że w roku 2005 liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, wynosząca obecnie 8,7 tys. osób, będzie wyższa o około 850 - 900 osób, a więc o ponad 10% powyżej obecnego stanu. Zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich wzrost szacuje się na około 420 - 450 osób.

W kolejnych 5 latach (okres 2006 - 2010) nastąpi dalsze zwiększanie liczebności grupy produkcyjnej. Łącznie zwiększy się ona o ok. 700 osób, co równo rozłoży się na miasto i obszary wiejskie (po około 350 osób).

Reasumując, należy stwierdzić, że w ciągu najbliższych 10 lat liczba mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym zwiększy się o około 1,6 tys. osób, a więc o ponad 18%.

Rzeczywista wielkość przyrostu może być nieco niższa, ze względu na nieuwzględnienie w prognozie ruchów migracyjnych. Przy założeniu, że będą one miały charakter zbliżony do

przewidywanego, opisane przyrosty mogą być niższe o około 10%, co nie wpłynie jednak znacząco na potrzebę podjęcia polityki gminy w zakresie zagospodarowania siły roboczej. Poważnym problem wymagającym pilnego rozwiązania jest stwarzanie warunków do zagospodarowania popytu na pracę (poprzez tworzenie nowych miejsc pracy). Młode grupy wiekowe, wchodzące w wiek produkcyjny cechują się szeregiem bardzo korzystnych dla pracodawców cech - mniejszą absencją chorobową, świeżo nabytymi kwalifikacjami (dopływ nowych technologii), wysoką kreatywnością, dobrą wydajnością i najczęściej niższym kosztem wykonywanej pracy. Jednocześnie jednak jest to grupa, która pozostając bez pracy bardzo szybko traci kwalifikacje, a duża jej część jest zagrożona różnego rodzaju patologiami. Tak więc niepodjęcie odpowiednich działań w kilku następnych latach może doprowadzić do przekształcenia jednej z większych szans rozwojowych gminy w poważne zagrożenie jej rozwoju.

b) ludność w wieku przedszkolnym i szkolnym

Z punktu widzenia zadań pełnionych przez gminę istotna jest ocena zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach. Prognozę rozwoju ludności na rok 2005, dla tych grup wiekowych przedstawiono w tabeli.

Prognoza liczby dzieci w wieku przedszkolnym, szkolnym i gimnazjalnym.

	wiek przedszkolny (3 - 6 lat)	wiek szkolny (7 - 12 lat)	wiek gimnazjalny (13 - 15 lat)
stan obecny (dane na 31.12.1998 r.)			
miasto	462	914	559
obszary wiejskie gminy	412	744	363
prognoza na rok 2005			
miasto	ok. 370	ok. 600	ok. 430
obszary wiejskie gminy	ok. 400	ok. 600	ok. 350

* dokonanie precyzyjnej prognozy nie jest możliwe dla tak długiego okresu; najprawdopodobniej w mieście liczba ta wyniesie ok. 300 osób, a na obszarach wiejskich ok. 480 osób

Rzeczywista wielkość zapotrzebowania na usługi oświatowe może się nieco różnić z powodu ruchów migracyjnych. Różnica w stosunku do podanych wartości może sięgać max. 5%.

c) ludność starsza (powyżej 60 roku życia)

Zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich należy spodziewać się systematycznego zwiększania liczby mieszkańców w starszym wieku. Sprzyjać temu będzie między innymi poprawa warunków życia, przyczyniająca się do wydłużania przeciętnego trwania życia. W związku z powyższym przede wszystkim w mieście, ale również na obszarach wiejskich gminy, należy rozwijać te działalności, które są skierowane na obsługę ludności starszej (przede wszystkim służbę zdrowia i opiekę społeczną, ale także np. działalności kulturalne). Znacznie większy, niż w najbliższych latach, przyrost liczby mieszkańców starszych w gminie nastąpi po roku 2015.

CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI ZWIĄZANEJ Z ROLNICTWEM

W 1996 roku³ obszary wiejskie gminy Sępólno zamieszkiwało 6777 mieszkańców. Z tej liczby 3747, czyli 55,3% to mieszkańcy gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa (działki) rolnej. Gospodarstw tego typu było (na obszarach wiejskich) 889.

³ Dane Powszechnego Spisu Rolnego

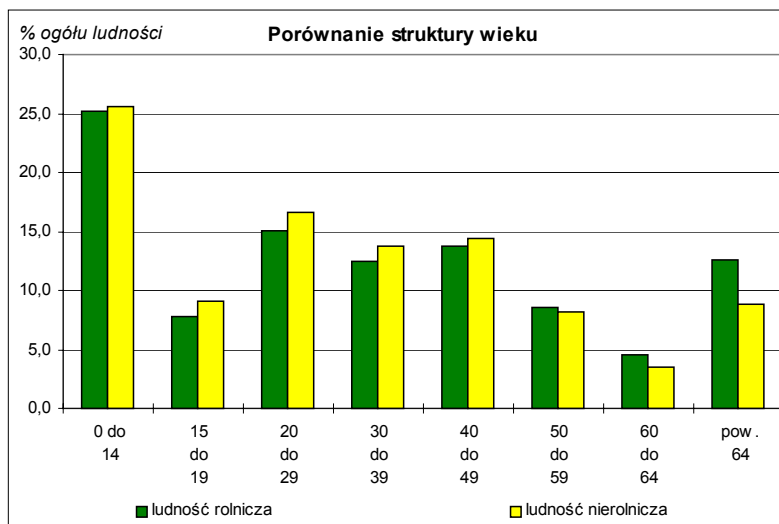
Wszystkich mieszkańców tego typu gospodarstw można uznać za osoby pośrednio lub bezpośrednio związane ekonomicznie z rolnictwem, bądź przez własną pracę, bądź przez pracę w rolnictwie współmałżonka, rodziców, itp. Na te innych gmin województwa udział ludności związanej z rolnictwem wśród ludności wiejskiej ocenić należy jako średni. Wprawdzie istnieje duża grupa gmin, gdzie wskaźnik ten jest niższy od 50% (w gminach podmiejskich nawet niższy od 20, a nawet 10%), jednak jednocześnie liczne są gminy o udziale przekraczającym 60, a nawet 70%. Wszystkie gminy powiatu sępoleńskiego wykazują wartości bardzo podobne (Kamień - 58,3, Sośno - 54,0, Więcbork - 55,1).

Spośród wymienionej grupy osób związanych z rolnictwem, 2794 to osoby w wieku 15 lat i więcej, a więc osoby uwzględniane w statystykach zatrudnienia (potencjalnie mogące pracować). Spośród tej grupy (2794 osób) 809 osoby, czyli 28,9% ludności liczącej ponad 15 lat, to osoby utrzymujące się wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym, a 854 to osoby utrzymujące się wyłącznie lub głównie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym. Oznacza to, że w 1996 roku z własnych gospodarstw indywidualnych utrzymywało się 12,6% ogółu mieszkańców obszarów wiejskich gminy i 17% mieszkańców w wieku powyżej 15 lat. Ten ostatni wskaźnik w gminie Więcbork wynosi 19,8%, Sośno - 18,3%, a Kamień - 17,6%.

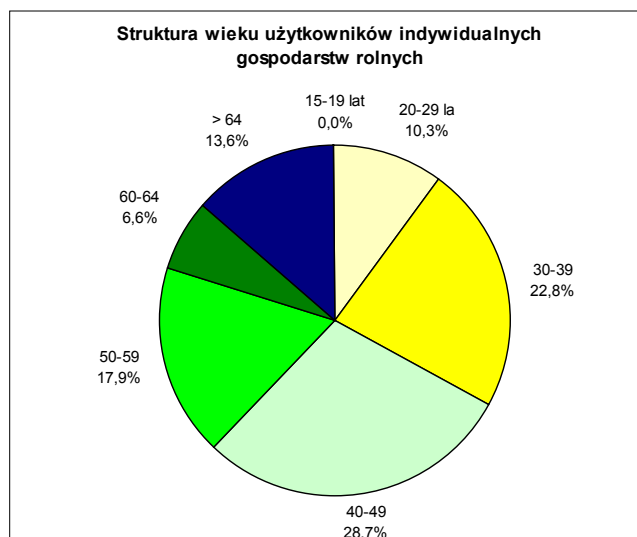
Wyłącznie ze źródeł rolniczych utrzymuje się 92, czyli ponad 10% gospodarstw. Wskaźnik ten jest raczej niski (pomijając gminy podmiejskie oraz gminy o bardzo niesprzyjających warunkach rozwoju rolnictwa i silnie zalesione, większość gmin notuje wyższe wartości wskaźnika). Gmina Kamień notuje wskaźnik równy 8,4%, Sośno - 11,7%, a Więcbork - relatywnie wysoki - aż 16,7%.

Wszystkie gminy powiatu sępoleńskiego prezentują wyższy, niż przeciętnie w województwie, udział ludności utrzymujących się z własnych gospodarstw rolnych. Nadmiar ludności związanej z rolnictwem stanowi więc dosyć istotny problem w skali całego powiatu i powinien być przedmiotem wspólnych działań podejmowanych przez wszystkie samorządy gminne i samorząd powiatowy. Duży udział ludności związanej z rolnictwem nie sprzyja jego restrukturyzacji.

Wskaźnik liczby ludności rolniczej na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych, wynosi w gminie 39,3 i jest niższy od średniej dla powiatów zachodniej części województwa (byłe bydgoskie) równej 45. Z kolei 1 osoba utrzymująca się wyłącznie z własnego gospodarstwa rolnego przypada średnio na 8,5 ha użytków rolnych we władaniu indywidualnym. Jest to wskaźnik nieco niższy od przeciętnej (9,3).

Poważnym problemem, mającym silny negatywny wpływ na możliwości rozwoju, jest proces starzenia się ludności związanej z rolnictwem. W gminie Sępólno nie zaznacza się on tak silnie, jak w wielu innych gminach, niemniej jednak wyraźnie większy jest udział starszych grup wiekowych wśród ludności rolniczej, przy mniejszym wśród ludności nie związanej z rolnictwem. Wśród ludności rolniczej mieszkańcy liczący ponad 50 lat stanowią ponad 1/4 ogółu (25,7%), podczas gdy wśród ludności nierolniczej tylko około 1/5 (20,6%). We wszystkich młodszych grupach wiekowych, udział ludności nierolniczej jest wyższy, niż rolniczej. Konsekwencjami ucieczki młodzieży z rolnictwa, a zarazem starzenia ludności utrzymującej się z rolnictwa są (dla ludności rolniczej): zmniejszenie efektywności pracy, trudność a nawet niemożność przekwalifikowania (a więc restrukturyzacji rynku pracy), oporność na wdrażanie nowych technologii, większa zachorowalność i zagrożenie kalectwem, ogólne obniżanie standardu życia, co w połączeniu z małą dochodowością prowadzonych działalności przyczynia się do krótszego trwania życia i przedwczesnej śmiertelności.

Wśród użytkowników gospodarstw rolnych, co dziesiąty liczy poniżej 30 lat. Jest to wskaźnik nieco wyższy niż przeciętnie w byłym bydgoskim (9%). Ponad połowa użytkowników gospodarstw (51,5%) liczy od 30 do 49 lat. Użytkownicy liczący ponad 50 lat stanowią 38%

ogółu, w tym użytkownicy w wieku ponad 64 lat - 13,8%. Tak więc teoretycznie prawie co 7 użytkownik gospodarstwa indywidualnego znajduje się w wieku emerytalnym.

Na tle innych gmin struktura wieku użytkowników gospodarstw jest nieznacznie lepsza - mniejszy jest odsetek ludności w starszym wieku, a większy - w młodszym.

O trudnej sytuacji ekonomicznej ludności rolniczej, najlepiej świadczy fakt, iż według PSR z roku 1996, dla ponad 1/3 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą, dochody z rolnictwa stanowiły ponad 90% wszystkich dochodów gospodarstw, dla 1/5 dochody z rolnictwa stanowiły od 67 do 90% ogółu dochodów gospodarstw domowych, a dla 10% gospodarstw od 50 do 67% ogółu dochodów. Oznacza to bardzo silne uzależnienie dużej części mieszkańców od sytuacji ekonomicznej rolnictwa i wprowadzanych rozwiązań systemowych służących jej poprawie.

Jednym z najpoważniejszych problemów ludności związanej z rolnictwem, uważanym często za podstawową przyczynę niskiego standardu życia i niemożliwości restrukturyzacji, jest niski poziom wykształcenia. Wśród ludności w wieku powyżej 15 lat zamieszkującej gospodarstwa z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, na obszarach wiejskich gminy Sępólno, aż 52,4% mieszkańców posiada zaledwie wykształcenie podstawowe, podstawowe nieukończone lub nie posiada wykształcenia. 31% ludności posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, co siódmy (14%) wykształcenie średnie (zawodowe lub ogólnokształcące), a 2,7% - wykształcenie wyższe lub policealne. Pomimo, iż we wszystkich gminach poziom wykształcenia ludności rolniczej jest bardzo niekorzystny, gmina wyróżnia się in minus na tle innych (wszystkie gminy powiatu posiadają bardzo niekorzystne, jedne z najgorszych w byłym bydgoskim, wskaźniki wykształcenia ludności rolniczej). Podstawowym problemem, mającym największy wpływ na brak możliwości restrukturyzacji rynku pracy jest bardzo wysoki udział ludności z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia. Warunkiem niezbędnym dla zmiany kwalifikacji, ukończenia kursów zawodowych, podjęcia jakiegokolwiek pracy poza rolnictwem, jest bardzo często posiadanie wykształcenia co najmniej zasadniczego zawodowego. Szansę na uzyskanie stosunkowo dobrze płatnej pracy poza rolnictwem zapewnia minimum wykształcenie średnie (maturalne), które dodatkowo pozwala na dalsze podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Dlatego też przekraczający połowę ogółu ludności rolniczej, udział ludności z wykształceniem zaledwie podstawowym lub bez wykształcenia, nawet jeśli w dużej części dotyczy ludności starszej, stanowi najpoważniejszą barierę przekształceń w rolnictwie.

Z analizy poziomu wykształcenia wyłącznie użytkowników gospodarstw rolnych (z pominięciem pozostałej ludności rolniczej), wynika, iż osoby z wykształceniem podstawowym, podstawowym niepełnym lub bez wykształcenia, są użytkownikami prawie 39% gospodarstw. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada ponad 43%, średnie powyżej 15%, a wyższe i policealne - 2,6% ogółu użytkowników gospodarstw. Na różnych poziomach wykształcenia, kierunki rolnicze ukończyła prawie 1/4 użytkowników gospodarstw (24,7%). W skali byłego bydgoskiego wskaźnik ten był nieco wyższy, natomiast gmina cechuje się większym udziałem użytkowników którzy ukończyli kursy rolnicze (prawie 42%, przy średniej 35%). Pozytywny jest fakt, że wśród użytkowników mających wykształcenie wyższe lub średnie, aż 2/3 posiada wykształcenie rolnicze.

Niekorzystna struktura wieku oraz niezwykle niski poziom wykształcenia są, w połączeniu z przyrodniczymi i ekonomicznymi warunkami prowadzenia produkcji rolnej, najpoważniejszymi przyczynami pauperyzacji oraz ciągłego pogarszania standardu życia ludności związanej z rolnictwem.

ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE

W maju 1999 roku w podmiotach gospodarczych zarejestrowanych w mieście Sępólno zatrudnione były 3772 osoby, a w podmiotach zarejestrowanych na obszarach wiejskich gminy - 507 osób. Wielkość zatrudnienia w mieście ocenić należy jako bardzo wysoką, bowiem wskaźnik zatrudnienia w podmiotach gospodarczych na 1000 osób w wieku produkcyjnym wyniósł 687. Na obszarach wiejskich natomiast miejsca pracy zapewniają pracę dla zaledwie 13,4% całej ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik dla miasta jest wysoki na tle województwa, natomiast wskaźnik dla obszarów wiejskich gminy raczej niski, nawet w porównaniu z gminami miejsko-wiejskimi, w których niedorozwój przedsiębiorczości jest spowodowany większą skalą dojazdów do pracy do miasta. Przeciętne zatrudnienie w 1 firmie w mieście wynosi 5,5, a na obszarach wiejskich - 2,8 osoby.

Gmina koncentruje 48,8% całego zatrudnienia w powiecie sępoleńskim, co jest udziałem większym, niż wynikałoby z udziału w liczbie mieszkańców (38% ludności powiatu) oraz udziału w liczbie mieszkańców wieku produkcyjnym (39%).

Dokonanie pełnej analizy struktur zatrudnienia nie jest możliwe, ze względu na fakt niedostępności przez Urzędy Statystyczne informacji o działalnościach reprezentowanych w poszczególnych gminach przez mniej niż 4 podmioty (tajemnica statystyczna). Na łączną sumę 40 działów EKD w których w mieście prowadzi się działalność gospodarczą udostępniono dane na temat 27 działów zatrudniających 94% wszystkich zatrudnionych w mieście; na obszarach wiejskich na 29 działów udzielono informacji o 14, skupiających 94% ogółu zatrudnionych. Pomimo niepełności analiz, wysoki udział zatrudnionych w działach, o których uzyskano informacje, wskazuje, że ich wyniki można uznać za wiarygodne i miarodajne.

Spośród działalności, na temat których udzielono informacji, w mieście największe zatrudnienie notuje się w następujących działach EKD:

dział	opis działalności	zatrudnienie	% udział
EKD 20	Produkcja drewna i wyrobów z drewna	517	13,7
EKD 52	Handel detaliczny i naprawy	485	12,9
EKD 45	Budownictwo	365	9,7
EKD 01	Rolnictwo, leśnictwo i pokrewne działalności usługowe	257	6,8
EKD 75	Administracja publiczna	242	6,4
EKD 80	Edukacja	237	6,3
EKD 15	Produkcja artykułów spożywczych i napojów	209	5,5
EKD 85	Ochrona zdrowia i opieka socjalna	206	5,5
EKD 36	Produkcja mebli	196	5,2
EKD 50	Sprzedaż, obsługa i naprawy pojazdów mechanicznych oraz sprzedaż paliw	163	4,3
EKD 18	Produkcja odzieży	140	3,7
EKD 51	Handel hurtowy	116	3,1

W tabeli przedstawiono działy w których zatrudnienie przekracza 100 osób (jednocześnie ponad 3% ogólnego zatrudnienia).

Na obszarach wiejskich zatrudnienie przedstawia się następująco:

dział	opis działalności	zatrudnienie	% udział
EKD 01	Rolnictwo, leśnictwo i pokrewne działalności usługowe	147	29,0
EKD 80	Edukacja	91	17,9
EKD 02	Leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności usługowe	54	10,7
EKD 52	Handel detaliczny i naprawy	36	7,1

EKD 36	Produkcja mebli	32	6,3
EKD 50	Sprzedaż, obsługa i naprawy pojazdów mechanicznych oraz sprzedaż paliw	29	5,7
EKD 45	Budownictwo	25	4,9

W tabeli przedstawiono działy w których zatrudnienie przekracza 25 osób.

Struktura zatrudnienia w gminie jest nietypowa w stosunku do pozostałych gmin województwa. Przede wszystkim zaznacza się bardzo duży udział działalności związanych z pozyskiwaniem i przetwórstwem drewna oraz produkcją mebli. Drugorzędne znaczenie mają działalności handlowe, które najczęściej stanowią dominujący dział w ogólnym zatrudnieniu, stosunkowo mały jest też udział zatrudnienia w usługach gwarantowanych. To z kolei wynika z braku szpitala oraz małej liczby szkół średnich, które to instytucje należą do największych pracodawców (liczba zatrudnionych wynosi przynajmniej kilkadziesiąt osób). W mieście zaskakująco duży jest udział podmiotów rolniczych, co wynika z działalności dużej spółdzielni „Rolnik”. Ogólnie cechą charakterystyczną zatrudnienia w mieście jest duże zróżnicowanie źródeł utrzymania. Cztery dominujące działy dają pracę tylko 43% zatrudnionych, podczas gdy np. w Więcborku - 62%. Dywersyfikację źródeł utrzymania należy uznać za zjawisko korzystne.

Na obszarach wiejskich gminy dominuje zatrudnienie w podmiotach działających w rolnictwie - stanowi prawie 30% łącznego zatrudnienia. Typowy jest także duży udział zatrudnienia w edukacji (18%), natomiast w porównaniu z innymi gminami bardzo duży jest udział leśnictwa, koncentrujący aż 1/10 ogółu miejsc pracy. O niedorozwoju handlu na obszarach wiejskich świadczy też małe zatrudnienie w tym dziale, wynoszące zaledwie 7% (niespełna 40 osób), podczas gdy w większości gmin jest ono znacząco większe.

Na obszarach wiejskich zatrudnienie w firmach działających w rolnictwie wynosi 147 osób. Razem z ludnością utrzymującą się z własnych gospodarstw indywidualnych, grupa ludności utrzymującej się z rolnictwa wynosi około 1 tys. osób, a więc aż 26% ludności wieku produkcyjnym. Udział ten jest wysoki, zwłaszcza w kontekście niezbyt sprzyjających uwarunkowań rozwoju rolnictwa.

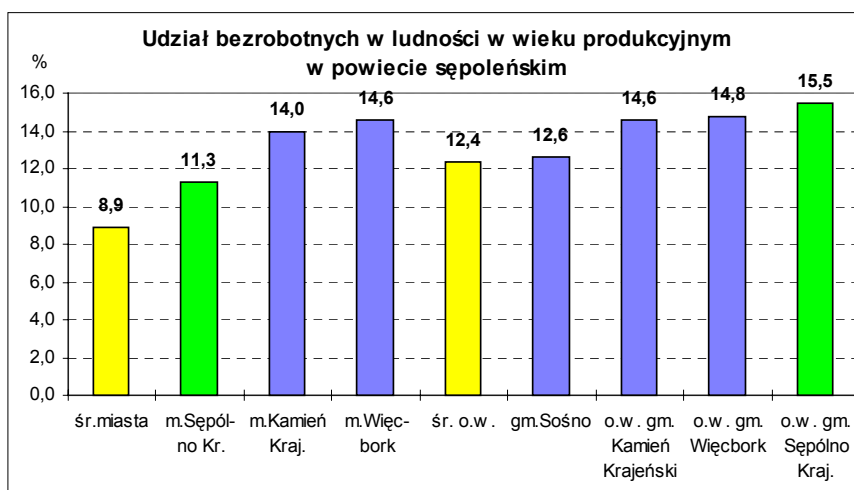
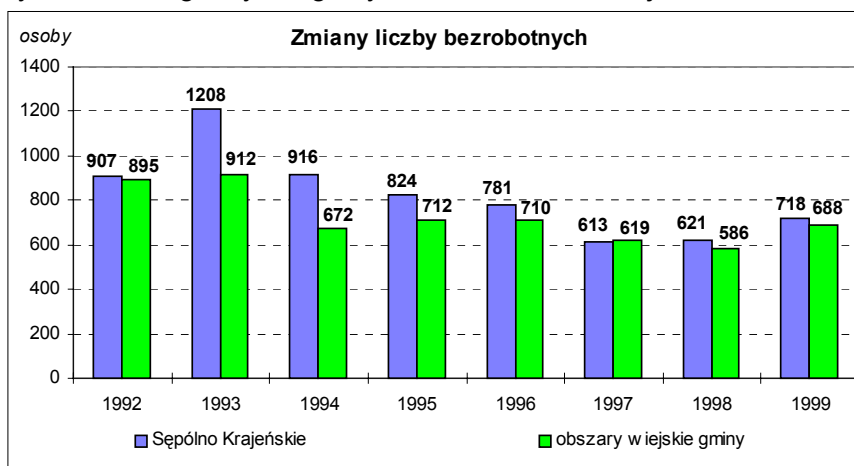
Udział gminy Sępólno w kształtowaniu powiatowego rynku pracy ocenić należy jako bardzo znaczący. Pomimo, iż gmina koncentruje 37,9% ogółu mieszkańców powiatu i 43,7% ogółu zarejestrowanych działalności gospodarczych, skupia aż 48,8% wszystkich miejsc pracy (czyli ogólnego zatrudnienia). Warto także zauważyć, że w przypadku kilku rodzajów działalności udział ten jest znacznie wyższy, co wskazywałoby na pewnego rodzaju specjalizację gminy w skali powiatu. Do działalności tych należą:

- produkcja drewna i wyrobów z drewna z wyjątkiem mebli - miasto oraz obszary wiejskie - razem ponad 90% łącznego zatrudnienia w powiecie;
- produkcja odzieży - miasto - około 90%;
- produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków - miasto - ok. 84%;
- produkcja mebli - miasto i obszary wiejskie - razem ponad 90%;
- działalność wydawnicza i poligrafia - miasto - 70%;
- sprzedaż, naprawy i obsługa pojazdów mechanicznych oraz sprzedaż paliw - miasto i obszary wiejskie razem - 70%;

- działalność pomocnicza związana z pośrednictwem finansowym - miasto - 60%;
- budownictwo - miasto - 60%;
- w dalszych 5 działach udział ten wynosi od 53 do 60%.

Obszary wiejskie gminy, które skupiają 5,8% ogółu miejsc pracy w powiecie, koncentrują aż 30% ogólnego zatrudnienia w dziale leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności usługowe. Biorąc pod uwagę także znaczące zatrudnienie przy produkcji mebli i innego rodzaju przetwórstwie drewna, działalności te można uznać za wyraźną specjalizację gminy. Podkreślić należy, że ze względu na opisane ograniczenia w udostępnianiu danych, nie jest możliwe określenie udziału gminy w zatrudnieniu w wielu działach EKD, powyższa analiza jest więc niepełna.

Na tle województwa, gmina nie wykazuje specjalizacji w żadnym z rodzajów działalności. Udział w dziale 36 (produkcja mebli) wynosi w skali województwa ok. 1,1 ogólnego zatrudnienia w tym dziale w województwie. Jednocześnie jednak jest to udział około 2-krotnie większy, niż udział gminy w ogólnym zatrudnieniu w województwie.

Gmina Sępólno Krajeńskie należy do gmin o stosunkowo niskim poziomie bezrobocia w mieście i wysokim na obszarach wiejskich. W 1998 roku bez pracy pozostawało 621 osób w Sępólnie Krajeńskim (11,3% ludności w wieku produkcyjnym, przy średniej dla miast województwa kujawsko-pomorskiego 8,9% i średniej dla miast bez Bydgoszczy i Torunia⁴

⁴ Średnia dla miast województwa kujawsko-pomorskiego jest mocno zaniżona przez Bydgoszcz i Toruń, które skupiają ponad połowę ludności w wieku produkcyjnym miast województwa i w których bezrobocie jest niskie.

12,5%) i 586 osób na obszarach wiejskich (15,5% ludności w wieku produkcyjnym, przy średniej dla obszarów wiejskich województwa 12,4%). Pod względem wskaźnika bezrobocia Sępólno Krajeńskie lokowało się na 13 miejscu (wśród 52 miast), a obszary wiejskie gminy na 104 miejscu (wśród 127 gmin wiejskich i obszarów wiejskich gmin miejsko-wiejskich). W 1999 roku, podobnie jak na obszarach innych gmin, zaznaczył się wyraźny wzrost liczby bezrobotnych - bez pracy pozostawało 718 osób w mieście i 688 na obszarach wiejskich gminy.

Najgorsza sytuacja pod względem bezrobocia miała miejsce w gminie w 1993 roku, a więc podobnie jak przeciętnie w województwie bydgoskim. W mieście bez pracy pozostawało wówczas 1208 osób (23,8% ludności w wieku produkcyjnym), a na wsi 912 osób (24,8%). Wskaźniki te były bardzo niekorzystne, jedynie w pięciu miastach i jednej gminie wiejskie bezrobocie było wyższe. W następnych latach wielkość bezrobocia w gminie systematycznie zmniejszała się i najniższe wartości wskaźnik bezrobocia osiągnął w 1998 roku, lecz w 1999 roku zanotowano ponowny wyraźny wzrost wielkości bezrobocia.

Tab. Zmiany wielkości bezrobocia w gminie Sępólno Krajeńskie

bezrobocie w gminie Sępólno Krajeńskie		1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999*
liczba bezrobotnych	miasto	907	1208	916	824	781	613	621	718
	wieś	895	912	672	712	710	619	586	688
liczba bezrobotnych kobiet	miasto	599	621	468	491	488	426	415	432
	wieś	487	333	310	393	430	417	353	390
udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	miasto	18,0	23,8	17,7	15,6	14,7	11,3	11,3	
	wieś	24,5	24,8	18,1	19,2	18,8	16,4	15,5	
udział kobiet w ogóle bezrobotnych	miasto	66,0	51,4	51,1	59,6	62,5	69,5	66,8	60,2
	wieś	54,4	36,5	46,1	55,2	60,6	67,4	60,2	56,7
liczba pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	miasto	805	688	331	213	223	134	204	286
	wieś	740	422	279	242	214	180	280	327
udział bezrobotnych powyżej 12 m-cy w ogóle bezrobotnych	miasto	88,8	57,0	36,1	25,8	28,6	21,9	32,9	39,8
	wieś	82,7	46,3	41,5	34,0	30,1	29,1	47,8	47,5
udział bezrobotn. z prawem do zasiłku	miasto	88,2	76,3	69,4	77,1	63,6	42,4	35,3	32,3
	wieś	88,2	77,6	68,0	68,0	53,4	32,6	25,6	24,3
średnie wartości wskaźników bezrobocia dla województwa bydgoskiego (1998 i 1999 dla województwa kujawsko-pomorskiego)									
udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	miasto	14,3	15,1	13,9	12,0	10,8	7,9	8,9	
	miasto ^{bb}	19,4	20,5	18,4	16,7	16,0	12,2	12,5	
	wieś	16,2	18,1	17,7	16,6	15,8	13,2	12,4	
udział kobiet w ogóle bezrobotnych	miasto	56,4	55,4	56,9	59,5	61,9	63,5	59,1	57,7
	wieś	53,9	49,2	51,2	54,4	57,2	61,1	57,6	55,3
udział bezrobotnych powyżej 12 m-cy w ogóle bezrobotnych	miasto	36,6	43,3	44,5	36,0	41,6	42,0	41,0	38,7
	wieś	50,4	50,0	45,3	37,3	41,1	47,1	47,1	46,1
udział bezrobotn. z prawem do zasiłku	miasto	56,2	51,2	52,0	64,3	56,5	34,2	24,9	26,1
	wieś	52,5	49,1	51,7	61,7	53,3	31,8	22,8	25,0

miasto^{bb} - średnia dla miast województwa bydgoskiego z wyłączeniem Bydgoszczy (w 1998 i 1999 roku dla województwa kujawsko-pomorskiego z wyłączeniem Bydgoszczy i Torunia)

* średnie podane dla miast i obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: US w Bydgoszczy

Dlatego wskazane jest porównanie wielkości bezrobocia w Sępólnie Krajeńskim również do średniej dla miast województwa kujawsko-pomorskiego z wyłączeniem Bydgoszczy i Torunia.

Wśród bezrobotnych dominują kobiety, w 1999 roku w Sępólnie Krajeńskim stanowiły one 60,2% bezrobotnych, przy średniej dla miast 57,7%, natomiast na obszarach wiejskich gminy 56,7%, przy średniej dla obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego 55,3%. W ostatnich kilku latach wyraźnie zwiększył się w gminie udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej roku (tzw. bezrobocie długookresowe). Obecnie wynosi on w mieście 39,8%, a na wsi 47,5% i jest wyższy od średnich (dla miast: 38,7%, dla obszarów wiejskich: 46,1%). Oznacza to, że problem ten dotyczy 286 osób w Sępólnie Krajeńskim i 327 na wsi, i jest to sytuacja bardzo niekorzystna ze względów społecznych, gdyż przyczynia się do znacznego obniżenia standardu życia, obniżenia kwalifikacji zawodowych, wzrostu patologii społecznych, itp. Wyraźnie zmniejsza się w gminie również odsetek osób bezrobotnych uprawnionych do pobierania zasiłku. W mieście wynosi on 32,3% i na obszarach wiejskich 24,3%. Dla porównania, w miastach województwa zasiłek pobierało średnio 26,1% bezrobotnych, a na obszarach wiejskich średnio 25,0% bezrobotnych.

Warto zwrócić uwagę, że w najbliższych latach będzie występowało systematyczne zwiększanie liczby osób w wieku produkcyjnym (zwłaszcza na wsi), w związku z czym wzrośnie zapotrzebowanie na pracę. Władze gminy powinny zwrócić szczególną uwagę na konieczność zwiększenia liczby miejsc pracy i wspierać wszelkie inicjatywy do tego zmierzające.

CHARAKTERYSTYKA SIECI OSADNICZEJ

Sieć osadniczą gminy tworzy miasto oraz 30 miejscowości wiejskich wchodzących w skład 22 sołectw. Struktura wielkościowa miejscowości wiejskich jest bardzo zróżnicowana - liczą od 10 (Zaleśniak) do 562 mieszkańców (Piaseczno). Charakterystyczną cechą wiejskiej sieci osadniczej gminy, jest rzadko spotykany duży udział miejscowości średnich i dużych - połowa miejscowości liczy ponad 200, a 80% miejscowości - 100 i więcej mieszkańców. Największe miejscowości koncentrują dosyć dużą część mieszkańców wiejskich - w 11 wsiach liczących ponad 300 mieszkańców zamieszkuje 61% ogółu ludności wiejskiej gminy. W gminie ma więc miejsce umiarkowana koncentracja zaludnienia. Koncentracja ludności wiejskiej jest korzystna, bowiem sprzyja poprawie jakości życia mieszkańców (łatwiejsza realizacja zadań własnych gminy w zakresie infrastruktury społecznej, np. szkół, służby zdrowia; ekonomicznie i społecznie uzasadniony rozwój infrastruktury technicznej) oraz rozwojowi gospodarstwu (większe skupiska ludności zwiększają popyt na dobra i usługi). Największe miejscowości - Piaseczno, Wałdowo i Lutowo zaliczyć można do grupy średnich wsi województwa, jednak nie wyróżniają się one na tle sieci osadniczej powiatu. W pozostałych gminach notuje się kilkanaście wsi większych, w tym wsie liczące ponad 800 mieszkańców. Podkreślić jednak należy, że powiat sępoleński cechuje się raczej rozdrobnionym osadnictwem i poza Sypniewem, największe wsie powiatu zaliczają się do grupy średnich wsi województwa.

Z zestawienia wielkości miejscowości wynika, iż prawie 23% ogółu ludności wiejskiej zamieszkuje wsie liczące ponad 400 mieszkańców, a największa część mieszkańców zamieszkuje wsie liczące od 300 do 400 osób.

Spośród 22 sołectw, aż 15 liczy ponad 240 mieszkańców. W porównaniu z innymi gminami, wielkość sołectw należy uznać za dosyć sprzyjające uwarunkowanie rozwoju - sołectwa są

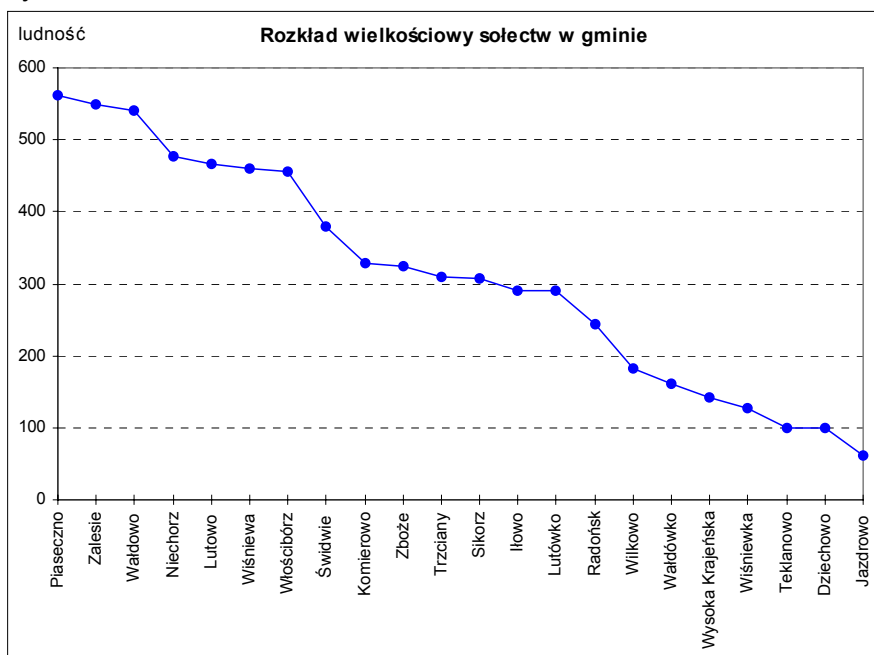
relatywnie duże, szczególnie korzystny jest fakt, że 7, czyli aż 1/3 sołectw liczy ponad 400 mieszkańców, łącznie zamieszkuje je 51% ogółu ludności wiejskiej.

Tab. Charakterystyka sieci osadniczej w gminie

liczba mieszkańców	liczba wsi w grupie	liczba mieszkańców w grupie	% wsi w grupie	% mieszkańców w grupie
poniżej 100	6	340	20,0	5,0
100 do 200	9	1281	30,0	18,7
201 do 300	5	1365	16,7	19,9
301 do 400	7	2319	23,3	33,8
ponad 400	3	1560	10,0	22,7
razem	30	6865	100,0	100,0

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

W strukturze wielkościowej sołectw zaznacza się grupa sołectw największych - Piaseczno, Zalesie i Wałdowo, grupa sołectw dużych - Niechorz, Lutowo, Wiśniewa, Włościbórz, grupa sołectw średnich - Świdwie, Komierowo, Zboże, Trzciany, Sikorz, Iłowo, Lutówko, Radońsk oraz grupa sołectw małych i bardzo małych (liczących poniżej 200 mieszkańców) - Wilkowo, Wałdówko, Wysoka, Wiśniewka, Teklanowo, Dziechowo i Jazdrowo.

Porównanie obecnej liczby mieszkańców sołectw z liczbą sprzed 10 lat wskazuje, że praktycznie wszystkie miejscowości mają obecnie nieco mniejszą liczbę mieszkańców. Proces wyludniania obszarów wiejskich jest więc widoczny, pomimo iż następuje powolnie. Przestrzenny rozkład miejscowości wskazuje, że większą liczbę dużych sołectw notuje się we wschodniej części gminy, gdzie mają miejsce korzystniejsze warunki rozwoju rolnictwa. Wskazuje to na rolniczą genezę wsi.

Podstawowe wskaźniki opisujące sieć osadniczą gminy są bardzo zbliżone do średnich wartości dla obszarów wiejskich województwa. Średnia wielkość miejscowości wiejskiej w gminie wynosi 229 osób (średnia wojewódzka 223), średnia wielkość sołectwa - 312 (średnia wojewódzka - 357). Średnia liczba miejscowości wiejskich w gminie wynosi w województwie 28, a sołectw - 18.

W planowaniu rozwoju gminy istotne znaczenie ma wyodrębnienie grupy wsi rozwojowych, czyli miejscowości, w których liczba mieszkańców oraz struktury wieku gwarantują, iż liczba ta będzie się w przyszłości utrzymywać na zbliżonym poziomie (a przynajmniej nie nastąpi silne wyludnienie). Za graniczną wielkość, powyżej której dana jednostka osadnicza nabiera cech rozwojowych, przyjmuje się liczbę mieszkańców równą 250. Analiza struktur demograficznych sołectw w gminie wskazuje, iż spośród sołectw liczących ponad 250 mieszkańców, z grupy rozwojowych należy wyłączyć Sikorz i Komierowo, w których notuje się bardzo mały udział mieszkańców młodych, przy jednoczesnym znaczących udziale ludności starszej. Tym samym sołectwa te w przyspieszonym tempie będą podlegać procesom starzenia społeczności. Pozostałe sołectwa liczące ponad 250 mieszkańców, czyli: Piaseczno, Zalesie, Wałdowo, Niechorz, Lutowo, Wiśniewa, Włóścibórz, Świdwie, Zboże, Trzciany, Iłowo, Lutówko i Radońsk, można zaliczyć do grupy rozwojowych pod względem prezentowanych cech demograficznych. Niezbyt korzystne struktury (nie na tyle jednak, by bardzo zagrażać rozwojowi) prezentuje w tej grupie Wałdowo. Z kolei bardzo korzystne są struktury wieku mieszkańców Piaseczna, Wiśniewy, Świdwia i Zboża. Możliwy jest tu wzrost liczby mieszkańców w kolejnych latach. Łącznie sołectwa rozwojowe zamieszkiwane są przez 5353 mieszkańców, czyli 78% ludności wiejskiej.

Najbardziej pożądanym kierunkiem polityki przestrzennej gminy, jest rozwój wsi zaliczonych do grupy rozwojowych i skłanianie osób osiedlających się na terenie gminy do wyboru właśnie tych miejscowości (zachęta może być realizowana np. poprzez lepsze wyposażanie tych miejscowości w infrastrukturę), tak by w przyszłości udział mieszkańców wsi małych i bardzo małych sukcesywnie malał. Ze względu jednak na fakt, że wsie te rozmieszczone są na terenie całej gminy (nie ma miejsce koncentracja na niedużej powierzchni) oraz fakt, iż znaczna część mieszkańców zamieszkuje właśnie tę grupę, celowa wydaje się równomierna realizacja zadań własnych (bez pomijania sołectw nierozwojowych), a o kolejności realizacji inwestycji powinny przemawiać względy ekonomiczne (względy społeczne wskazywały by na wybór w pierwszej kolejności największych miejscowości).

JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

OBSŁUGA MIESZKAŃCÓW W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Oświata

Na terenie gminy działa 7 szkół podstawowych: w Sępólnie - 2 oraz w Wałdowie, Zalesiu, Lutowie, Wiśniewie i Zbożu. Przy obydwu szkołach w Sępólnie oraz w Lutowie i Wałdowie funkcjonują również gimnazja, wskutek czego szkoły w mieście są bardzo przeciążone, a liczba uczniów znacznie przekracza teoretyczne możliwości obsługi.

Zasięgi obsługi poszczególnych szkół przedstawiono w tabeli. Duże powierzchniowo obwody szkół, szczególnie w Lutowie i Wałdowie wymuszają dowożenie uczniów. Łącznie dowozami objętych jest aż ponad 1/5 wszystkich uczniów (467 osób, od nowego roku szkolnego dodatkowo 80), przede wszystkim z wykorzystaniem własnego taboru Urzędu Miejskiego.

Tab. Lokalizacja i zasięg obsługi szkół na terenie gminy

szkoła	miejscowości	rejon obsługi gimnazjum
nr 1 w Sępólnie	cz. miasta, Chmielniki, Niechorz	nr 1 w Sępólnie
nr 3 w Sępólnie	cz. miasta, Piaseczno, Dziechowo, Sikorz	nr 3 w Sępólnie
w Wałdowie	Wałdowo, Teklanowo, Wilkowo, Wałdówko, Włóścibórz, Włóścibórek	w Wałdowie

w Zalesiu	Zalesie, Trzciany, Skarpa	nr 3 w Sępólnie
w Lutowie	Lutowo, Lutówko, Radońsk, cz. Iłowa, Jazdrowo	w Lutowie
w Wiśniewie	Wiśniewa, Kawle, cz. Iłowa	w Lutowie
w Zbożu	Zboże, Wysoka, Świdwie, Grochowiec	nr 1 w Sępólnie

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Wszystkie szkoły w gminie zaliczyć można do dużych, zarówno szkoły miejskie w odniesieniu do średnich dla miast, jak i szkoły wiejskie w porównaniu ze szkołami w innych gminach. Największa liczba uczniów uczęszcza do szkoły nr 3 w Sępólnie, w której uczy się 798 osób, w tym 131 w gimnazjum. Szkoła jest dobrze wyposażona pod względem dydaktycznym - posiada 22 sale dydaktyczne, wymiarową salę gimnastyczną, 2 pomieszczenia zastępcze do nauki w-f oraz pracownię komputerową. Aktualne obciążenie szkoły przekracza o 33% jej teoretyczną pojemność. Szkoła nr 1 w Sępólnie kształci 610 uczniów (180% pojemności), w tym 74 w pierwszym roku nauczania w gimnazjum. Szkoła posiada 12 sal dydaktycznych, salę gimnastyczną i salę zastępczą oraz pracownię komputerową. Szkoły w miejscowościach wiejskich bliskie są maksymalnego obciążenia - w Lutowie wynosi ono niespełna 80%, w Wałdowie - 84%, Wiśniewie - 93%, Zbożu - 97% i Zalesiu 95%. Największą placówką jest szkoła w Lutowie o możliwościach obsługi 260 uczniów, do której obecnie uczęszcza 205 uczniów, w tym 32 w pierwszym roku funkcjonowania gimnazjum. Szkoła posiada 9 sal dydaktycznych oraz salę gimnastyczną. Szkoła w Wałdowie o możliwościach nauczania 200 uczniów kształci około 170 osób, w tym 21 w gimnazjum. Wyposażona jest w 10 sal dydaktycznych, pracownię komputerową oraz zastępczą salę do w-f. Szkoła w Wiśniewie (teoretyczna pojemność 110 uczniów, wykorzystanie 102) posiada 7 sal dydaktycznych, pracownię komputerową oraz zastępczą salę do w-f. Szkoła w Zbożu, również o pojemności 110 uczniów, wyposażona jest w 7 sal dydaktycznych oraz zastępczą salę do nauki w-f. Szkoła w Zalesiu o pojemności 150 uczniów, kształci 142 osoby. Posiada 9 sal dydaktycznych, salę gimnastyczną zastępczą i pracownię komputerową.

Docelowo przewiduje się, że wszyscy uczniowie obsługiwani obecnie przez 2 gimnazja w Sępólnie będą uczęszczać do jednego gimnazjum w mieście (na bazie szkoły nr 3), w którym liczba uczniów wyniesie około 650. Gimnazjum w Lutowie ma obsługiwać około 110, a w Wałdowie - około 70 uczniów.

Łącznie do placówek szkolnych (wraz z gimnazjami i oddziałami zerowymi przy szkołach) uczęszcza na terenie gminy ponad 2,1 tys. uczniów.

Bardzo pozytywnie należy ocenić naukę języków obcych. Na terenie gminy wszystkie szkoły uczą języków zachodnich, przy czym bardziej popularny jest niemiecki, nauczany we wszystkich szkołach, a mniej angielski, nauczany obok niemieckiego w szkołach w Sępólnie. W szkołach nie naucza się rosyjskiego. W kontekście przystępowania Polski do struktur Unii Europejskiej, naukę języków zachodnich uznać należy za bardziej pożądaną od nauki języka rosyjskiego. Znajomość angielskiego lub niemieckiego ułatwia także młodzieży dalszą naukę w szkołach średnich maturalnych, gdzie języki zachodnie w dużym stopniu wyparły rosyjski. Umożliwia to uczniom kontynuację nauki języków, a w efekcie lepsze ich poznanie. Pożądane jest stopniowe przechodzenie na naukę 2 języków zachodnich we wszystkich szkołach w gminie.

Szkoły na terenie gminy relatywnie dobrze przygotowane są do nauki informatyki. Pracownie komputerowe działają w 5 szkołach, do których uczęszcza ponad 86% uczniów. Podkreślić należy, że znajomość obsługi nowoczesnych urządzeń komputerowych uznawana jest obecnie za podstawową umiejętność, znacznie ułatwiającą zdobycie pożądanego wykształcenia oraz znalezienie atrakcyjnego miejsca zatrudnienia. W gminach o dużym udziale ludności rolniczej i niskim poziomie dochodów rodzin, szczególnie odpowiedzialność w zakresie nauki informatyki spoczywa na szkołach, ponieważ wielu gospodarstw domowych nie stać na zakup sprzętu komputerowego. Jednym z priorytetów powinno więc być wyposażenie wszystkich szkół w gminie w pracownie komputerowe z dostępem do internetu (czemu sprzyja polityka taryfowa Telekomunikacji Polskiej stosowana wobec szkół) i objęcie możliwie dużej części uczniów nauką informatyki. W miarę możliwości, wyposażane powinny być także placówki kulturalne, a na bazie posiadanego sprzętu należy organizować kursy i szkolenia także dla mieszkańców dorosłych.

Przy wszystkich szkołach w miejscowościach wiejskich działają również oddziały zerowe (liczbę dzieci uczęszczających do tych oddziałów wliczono w podaną uprzednio liczbę uczniów szkół).

W mieście funkcjonują 3 przedszkola, do których łącznie uczęszcza 230 uczniów, przede wszystkim z miasta i sąsiednich miejscowości. Dwa z przedszkoli obciążone są w stopniu maksymalnym, trzecie w około 2/3. Poważnym uwarunkowaniem negatywnym jest brak przedszkoli na obszarach wiejskich. Warto podkreślić, że utrzymywanie przedszkoli jest jednym z elementów polityki prorodzinnej, której realizacja leży w kompetencjach między innymi także samorządów gminnych. Brak przedszkoli na obszarach wiejskich jest jedną z przyczyn utrudniających restrukturyzację rynku pracy i poprawę warunków bytowych mieszkańców, bowiem niemożność zapewnienia opieki dzieciom sprawia, iż duża część kobiet rezygnuje z poszukiwania pracy. Jednocześnie z obawy przed utratą pracy w czasie długiej opieki nad dzieckiem, znaczna część kobiet rezygnuje z posiadania potomstwa. Przedszkola, obok oczywistej funkcji wychowawczo-edukacyjnej, są więc istotnym elementem wpływającym na rozwój społeczny i gospodarczy gminy. Pożądane jest, by w największych miejscowościach (docelowo we wszystkich miejscowościach uznanych za rozwojowe) funkcjonowały przedszkola lub oddziały przedszkolne przy szkołach.

Miasto Sępólno ze względu na pełnienie roli siedziby powiatu, pełni funkcję o charakterze ponadlokalnym (wykraczającym poza jej granice) w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego. W mieście zlokalizowano:

- a) Liceum Ogólnokształcące (w roku szkolnym 1998/99 - 456 uczniów);
- b) Zasadniczą Szkołę Zawodową (w roku szkolnym 1998/99 - 706 uczniów), przy której działają także szkoły dla dorosłych - technikum mechaniczne i technikum drzewne (po około 60 uczniów).

Warto zauważyć, że jak na miasto powiatowe i miasto tej klasy wielkościowej, zarówno mała liczba szkół, jak i brak szkół średnich (innych niż LO) są nietypowe i stanowią niewątpliwie czynnik ograniczający możliwości kształcenia młodzieży. Dowodem na to jest fakt, iż w ubiegłym roku szkolnym tylko z samego miasta Sępólna do szkół ponadpodstawowych zlokalizowanych w gminie Więcbork uczęszczało ponad 180 uczniów.

Służba zdrowia

Potrzeby medyczne mieszkańców gminy realizują: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Bonus.

W Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej zatrudniony jest następujący personel:

- lekarze (6 etatów, 1 kontrakt, 2 umowa-zlecenie),
- pielęgniarki (15 etatów),
- położna (1,5 etatu),
- stomatolodzy (2 na kontraktach indywidualnych),
- rehabilitacja (2,5 etatu),
- laboratorium (2,2 etaty),
- psycholog (2 na kontraktach),
- pozostali pracownicy (łącznie 15 etatów).

Przychodnia świadczy usługi w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej. Posiada następujące poradnie: dziecięca, ginekologiczno-położnicza, reumatologiczna, laryngologiczna, rehabilitacja, fizjoterapia, ortodontyczna, medycyna paliatywna, endokrynologiczna, okulistyczna, urologiczna, psychiatryczna, bioenergoterapia, leczenie uzależnień (dla osób z problemami alkoholowymi), laboratorium wyposażone w najnowszy sprzęt komputerowy, pracownie: EKG, USG, audiometryczna, Rtg zębów oraz medycyna szkolna (obejmująca wszystkie dzieci i młodzież). Badania wykonywane są na zlecenie lekarza ubezpieczenia zdrowotnego bezpłatnie, lub odpłatnie na zlecenie lekarzy z gabinetów prywatnych i na życzenie pacjenta. Przychodnia jest dobrze wyposażona w sprzęt medyczny. Znajduje się tu między innymi: analizator hematologiczny i analizator biochemiczny w laboratorium, USG, detektor tętna płodu, audiometr, aparat do EKG - Ekscel, autoklaw ASV, dwa wózki reanimacyjne z defibrylatorem, aparat EKG Ascard, glukometr oraz sprzęt medyczny na wyposażeniu poradni fizykoterapii.

W 1999 roku w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielono w sumie 28909 porad, w tym: 9183 dla dzieci, 3011 w Wałdowie i 2828 w Radońsku. W styczniu i lutym 2000 roku udzielono następującą liczbę porad:

- poradnia ogólna - 5786,
- dziecięca - 1664,
- Wałdowo - 434,
- Radońsk - 475,
- poradnie specjalistyczne - 1135,
- rehabilitacja - 1933 osoby, 3838 zabiegów,
- laboratorium - 1452 osoby, 4552 badania.

W Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej - Zespół Lekarzy Rodzinnych „Bonus” zatrudniono 3 lekarzy na kontraktach, 4 pielęgniarki, położną na kontrakcie i 3 pracowników obsługi. Zespół Lekarzy Rodzinnych świadczy usługi w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej. Posiadane przez niego poradnie to: diabetologiczna, endokrynologiczna, neurologiczna, alergologiczna, ginekologiczno-położnicza, chirurgii ogólnej, ortopedyczna, leczenia osteoporozy, otolaryngologiczna, logopedyczna, urologiczna, psychiatryczna, dermatologiczna, chirurgia dziecięca, onkolog - układ pokarmowy, okulistyka, kardiologiczna, chirurg - onkolog, neurolog dziecięcy, alergolog - pediatra, biopsje cienkoigłowe,

dezytometria - badanie kości, pracownia EKG, pracownia USG, laboratorium - pobieranie krwi i ścisła współpraca z laboratoriami w Wojewódzkim Szpitalu im. Bizuela, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym w Bydgoszczy oraz z laboratorium Szpitala Powiatowego w Więcborku.

Zespół Lekarza Rodzinnego wykonuje czynności medyczne zawarte w wytycznych Kujawsko-Pomorskiej Regionalnej Kasy Chorych, z wyłączeniem opieki nad dziećmi i młodzieżą szkolną w zakresie medycyny wieku rozwojowego. Świadczy natomiast usługi z zakresu medycyny pracy i opieki medycznej nad zakładami pracy chronionej. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej wyposażony jest w sprzęt i urządzenia medyczne stacjonarne oraz przenośne, przywożone przez lekarzy poszczególnych specjalności. Liczba osób objętych opieką przez Zespół Lekarza Rodzinnego w styczniu 2000 roku wynosiła w gminie 2478 w tym 692 to pacjenci z obszarów wiejskich gminy.

W Sępólnie Krajeńskim działa dziewięć gabinetów prywatnych: 3 internistyczne, 2 pediatryczne, 2 ginekologiczne, dermatologiczny i laryngologiczny, a na obszarach wiejskich gminy gabinet reumatologiczny (w Lutówku) i internistyczny (w Wałdowie). Poza tym na terenie gminy przyjmuje sześciu lekarzy stomatologów.

Aktywność społeczna i kulturalna

Sępólno należy do gmin o dosyć dużej aktywności mieszkańców. Miarą tej aktywności jest funkcjonowanie organizacji społecznych, kulturalnych, sportowych i politycznych prowadzących działalność pomimo niezbyt sprzyjających warunków, wynikających przede wszystkim z niedofinansowania.

Instytucjonalną obsługę mieszkańców w zakresie życia kulturalnego realizuje przede wszystkim Sępoleński Dom Kultury, a także biblioteka w Sępólnie posiadająca filie w Wałdowie i punkty biblioteczne w wiejskich świetlicach w Lutówku, Trzcianach, Wiśniewce i Zbożu (przy szkole). Pomimo iż w mieście działa także Biblioteka Publiczna o powiatowym zasięgu obsługi, poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników i liczbą wypożyczeń, należy raczej do niższych w województwie.

Spośród działających w gminie organizacji społecznych, zawodowych i środowiskowych, wymienić należy: Związek Nauczycielstwa Polskiego, Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Związek Inwalidów Wojennych RP, Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Ogólnokrajowe Stowarzyszenie Kombatantów Polskich Sił Zbrojnych, Ligę Ochrony Kraju, Koło Cukrzyków, Związek Sybiraków, Światowy Związek Żołnierzy AK, Gminy Związek Rolników i Organizacji Rolniczych, Związek Niewidomych, Sępoleńskie Towarzystwo Kulturalne. Część z wymienionych organizacji działa w krajowych strukturach, będąc kołami lub oddziałami terenowymi.

Na terenie gminy działają struktury partii politycznych, w tym m.in.: Sojusz Lewicy Demokratycznej (prowadzi biuro poselskie), Polskie Stronnictwo Ludowe, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów.

Na terenie gminy ukazują się czasopisma lokalne - „Wiadomości Krajeńskie” (posiadające także edycję internetową) i „Powiatowe ABC”.

Działalność folklorystyczną prowadzą 2 zespoły wokalne:

- a) „Lutowianie” z Lutowa. W 1999 roku zespół dał ok. 40 koncertów, głównie przy okazji imprez okolicznościowych, ale znaczną część także poza granicami gminy i powiatu;

b) „Remedium” z Wałdowa - w 1999 roku około 25 występów przy okazji imprez okolicznościowych, w tym także poza terenem gminy i powiatu.

Na terenie gminy corocznie odbywa się kilkanaście cyklicznych imprez kulturalnych, cieszących się dużym zainteresowaniem zarówno ze strony zespołów i grup prezentujących się, jak też ze strony publiczności. Do najważniejszych należą:

- a) Warsztaty Sępoleński Zespołów Artystycznych „WSZA” - organizowane w okresie ferii zimowych dla dzieci i młodzieży; uczestniczy ok. 60 osób;
- b) Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży - dotychczas 7 edycji w zakresie literatury, piosenki, plastyki i teatru; ostatnio uczestniczyło ok. 150 osób, a publiczność wyniosła ok. 1,5 tys.
- c) wojewódzkie Konfrontacje Teatrów Lalkowych (6 edycji) - około 300 uczestników, łącznie publiczność około 1 tys.
- d) Dni Sępólna - podczas ostatnich (29.04 - 3.05. 2000) w festynach i imprezach muzycznych codziennie uczestniczyło po około 800 osób;
- e) Konkurs Recytatorski „O Pióro Jana Brzechwy”,
- f) Międzynarodowy Dzień Dziecka - w imprezach udział bierze około 1500 uczestników;
- g) „Noc Świętojańska” - w festynie udział bierze około 1500 osób;
- h) Ogólnopolskie Warsztaty Piosenkarskie - koncert galowy z udziałem artystów polskich i zagranicznych obejrzało około 2 tys. osób;
- i) Festyn „Zdrowie, Bezpieczeństwo, Zabawa” - około 2,5 tys., uczestników;
- j) Warsztaty Młodzieżowe - Rysunek i Ceramika - około 80 uczestników;
- k) Warsztaty Tańca Jazzowego - około 50 uczestników;
- l) Festyn na plaży z okazji pożegnania lata - około 800 uczestników;
- m) Imprezy związane z Dożynkami Gminnymi - ok. 800 uczestników,
- n) Sępoleński Tydzień Kultury, (w 2000 r połączony z obchodami Święta Niepodległości) - imprezy muzyczne, wystawy, prelekcje - łącznie około 2000 uczestników.

Aktywność sportowa

Na terenie gminy działa Rada Miejsko-Gminna Zrzeszenia LZS, skupiająca 6 kół LZS, w których aktywnych jest 192 członków. LZS współpracują z Miejsko-Ludowym Klubem Sportowym „Krajna” Sępólno, który zrzesza 255 członków, w tym 220 sportowców, z czego aż 166 to młodzież w wieku do 18 lat. „Krajna” prowadzi działalność w 6 sekcjach: piłka nożna, lekka atletyka, podnoszenie ciężarów, szachy, tenis stołowy i żeglarstwo (klasy Kadet i Optymist). Sekcja piłki nożnej uczestniczy w rozgrywkach V ligi, sekcja podnoszenia ciężarów - III ligi, tenisa stołowego, szachów - w lidze okręgowej.

Bezpieczeństwo publiczne

Gmina Sępólno Krajeńskie obsługiwana jest przez Komendę Powiatową Policji, nie posiada ona wyodrębnionej struktury służącej jedynie do obsługi terenu gminy. W Komendzie Powiatowej na terenie Sępólna służbę pełni 50 osób, z czego 34 w pionie roboczym. Stan liczebny Komendy należy określić jako niewystarczający, szczególnie w zakresie służby dzielnicowych, jak i plutonu patrolowo-interwencyjnego. Na terenie gminy powinno być minimum pięciu dzielnicowych, podczas gdy Komenda dysponuje jedynie czterema etatami. Pożądane byłoby również liczebne zwiększenie plutonu patrolowo-interwencyjnego, gdyż pozwoliłoby to na uruchomienie większej liczby patroli, w tym najbardziej potrzebnych patroli

pieszych. Obecnie, gdy często służbę pełni zaledwie jeden patrol, jest to patrol zmotoryzowany, gdyż tylko taki pozwala na szybką reakcję na zgłoszenie.

Na terenie gminy nie funkcjonuje straż gminna.

Pod względem lokalowym komenda powiatowa policji posiada wystarczającą liczbę pomieszczeń, jednak ich stan techniczny budzi zastrzeżenia. Niezbędne są inwestycje remontowo-budowlane budynków oraz w zakresie wyposażenia pomieszczeń w nowe meble. Również znaczne część posiadanych środków transportu jest w znacznym stopniu wyeksploatowana i wymagałaby wymiany na nowe. Obecnie, bez pomocy z zewnątrz szanse na otrzymanie nowych pojazdów są znikome. W bardzo złym stanie technicznym znajduje się centrala telefoniczna, której naprawy dokonywane są jedynie dzięki częściami pochodzącym z jednostek, w których centrale wymienia się na nowe.

Do najczęściej popełnianych przestępstw na terenie gminy należą: kradzieże z włamaniem, kradzieże cudzej rzeczy, rozboje i wymuszenia rozbójnicze, bójki, pobicia i uszkodzenia ciała. Na terenie gminy miejsce o największej przestępczości stanowi miasto Sępólno Krajeńskie. Poza tym kradzieże z włamaniami kierują się głównie na placówki handlowe, a przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu dokonywane są najczęściej w okolicach lokali rozrywkowych.

Gmina Sępólno Krajeńskie charakteryzuje się dużą wykrywalnością przestępstw, najwyższą spośród wszystkich gmin powiatu i znacznie wyższą od przeciętnych wskaźników dla województwa. W ostatnich czterech latach wykrywalność przestępstw kształtowała się na poziomie od 74,2% w roku 1999 do 77,2% w roku 1998, przy średnich dla województwa od 49,8% w roku 1999 do 61,1% w roku 1996. Na podstawie corocznych analiz stanu bezpieczeństwa, należy stwierdzić, że Komenda Powiatowa Policji w Sępólnie Krajeńskim osiąga jedne z lepszych wyników w województwie i zwykle plasuje się w piątce najlepszych jednostek. Również w zakresie pracy prewencyjnej wyniki osiągnięte przez KPP zaliczyć należy do dobrych, choć na terenie gminy Sępólno Krajeńskie nie są prowadzone specjalne akcje prewencyjne. W ramach ogólnopolskiej akcji „Bezpieczne Miasto” wykonuje się szereg zadań prowadzących do poprawy bezpieczeństwa w gminie, prowadzona jest w placówkach edukacyjnych akcja mająca na celu zapobieganie uzależnieniom oraz pomoc dzieciom z rodzin patologicznych. Podjęto również akcję propagandową ukierunkowaną na uruchomienie monitoringu na terenie gminy i powiatu oraz „ramowy program zapobiegania przestępczości i poprawy stanu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu sępoleńskiego”, lecz nie wywołały one większego zainteresowania mieszkańców oraz podmiotów przewidywanych do realizacji programu. Obecnie znaczny nacisk położony jest na tzw. prewencję kryminalną, lecz ograniczone środki finansowe oraz braki kadrowe nie pozwalają na pełne wdrożenie tego programu.

Najwięcej wypadków i kolizji w gminie zdarza się na drodze krajowej nr 25. Najbardziej niebezpieczny jest odcinek drogi przebiegający przez centrum Sępólna Krajeńskiego, a dodatkowym zagrożeniem jest brak przejść dla pieszych na niektórych odcinkach drogi. Najbardziej skutecznym rozwiązaniem problemu byłoby wprowadzenie ruchu tranzytowego poza granice miasta, lecz obecnie funkcjonujący układ komunikacyjny nie pozwala na takie rozwiązanie.

W Sępólnie działa jednostka Państwowej Straży Pożarnej. Jednostki OSP zlokalizowano w: Lutówku, Lutowie, Iłowie, Komierowie, Wałdowie, Zalesiu, Sępólnie i Kawlach.

Poczta i telekomunikacja

Główny Urząd Pocztowy w gminie znajduje się w jej siedzibie. Za pomocą punktów agencyjnych w Wałdowie, Lutowie, Lutówku i Iłowie obsługuje teren całej gminy. Jedyna centrala telefoniczna mieści się w Sępólnie.

Kościół

Na terenie gminy kościoły parafialne zlokalizowano w Sępólnie (św. Bartłomieja Apostoła), w Wałdowie (św. Mateusza Apostoła) i w Lutowie (św. Wawrzyńca). Obsługują one odpowiednio centralną, wschodnią i zachodnią część gminy. Działa także 5 kościołów filialnych (w Lutówku, Iłowie, Komierowie, Włóściborzu i Zbożu) oraz kaplica w Skarpie. Mieszkańcy Jazdrowa i Iłowa należą do parafii w Sypniewie. Poza tym mieszkańcy wschodniej części gminy uczęszczają również do kaplicy w Obodowie (gmina Sośno). Podkreślić należy, że wszystkie kościoły parafialne w gminie zaliczane są do obiektów zabytkowych i posiadają kilkunastowieczną tradycję.

Tab. Lokalizacja miejsc kultu religijnego na terenie gminy

kościół
Sępólno Kraj. - kościół parafialny pod wezw. Bartłomieja Apostoła
Lutowo - kościół parafialny pod wezw. św. Wawrzyńca
Lutówko - filia kościoła w Lutowie, pod wezw. NMP Królowej Polski
Wałdowo - kościół parafialny pod wezw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty
Komierowo - filia kościoła w Wałdowie, pod wezw. św. Michała Archanioła
Włóścibórz - filia kościoła w Wałdowie, pod wezw. św. Józefa i św. Kazimierza
Iłowo - filia kościoła w Sypniewie (gm. Więcbork), pod wezw. św. Andrzeja Boboli
Zboże - filia kościoła w Więcborku
Skarpa - kaplica pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP
Niechorz - kaplica

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sępólno Kraj.

Usługi finansowe

Na terenie gminy obsługę finansową mieszkańców zapewnia Bank Spółdzielczy w Więcborku, posiadający punkt filialny w Sępólnie oraz BIG-Bank Gdański, Wielkopolski Bank Rolniczy i PKO BP.

Podstawowe usługi finansowe można także zrealizować w urzędzie pocztowym i jego agencjach.

Warto zauważyć, że wprawdzie liczba banków mających swoje oddziały w Sępólnie jest dosyć duża w stosunku do liczby mieszkańców miasta, jednak w zakresie niektórych usług, banki pełnią rolę placówek znaczenia powiatowego.

OPIEKA SPOŁECZNA

Na terenie gminy Sępólno Krajeńskie do głównych przyczyn udzielania pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępólnie Krajeńskim zaliczyć można: ubóstwo (niski dochód lub jego brak), bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą chorobę, ochronę macierzyństwa. Zadania pomocy społecznej finansowane są z dwóch źródeł: ze środków pochodzących od Wojewody (zadania zlecone) oraz ze środków własnych Gminy (zadania własne).

Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną w gminie zmniejsza się. W 1996 roku z pomocy korzystało 1490 osób (883 rodziny), a w 1999 roku 1301 osób (771 rodzin). W latach 1996 - 1999 widoczny jest spadek liczby osób korzystających z form pomocy społecznej finansowanych przez Wojewodę (z 1210 do 918 osób), zwłaszcza otrzymujących pomoc w postaci zasiłków stałych i zasiłków okresowych, natomiast dwukrotnie wzrosła liczba osób korzystających z form pomocy należących do zadań własnych gminy (z 493 do 1101 osób), zwłaszcza otrzymujących zasiłki celowe i w naturze oraz liczba dożywianych dzieci w szkołach. Środki pieniężne przyznane przez Wojewodę wzrosły z 1000300 złotych do 1052059 złotych, a więc o 5,2%, natomiast środki przeznaczane na pomoc społeczną z budżetu gminy wzrosły z 138251 do 378363 złotych, a więc prawie 3-krotnie.

W analizowanym okresie zdecydowanie zmieniła się struktura udzielanej pomocy. W 1996 roku liczba osób korzystających z form pomocy będących zadaniem własnym gminy wynosiła 28,9% całości, natomiast w 1999 roku ich udział wzrósł do 54,5%. Wśród form pomocy finansowanych z budżetu gminy w 1996 roku zdecydowanie największą grupę osób stanowiły dożywiane w szkołach dzieci (81,8%), lecz w 1999 roku ich udział zmniejszył się do 47,2%, przy jednoczesnym wzroście udziału osób korzystających z zasiłków celowych i w naturze (z 8,1 do 39,0%) oraz pojawieniu się osób korzystających z nowej formy pomocy - ubezpieczenia zdrowotnego (19,3%). Wśród form pomocy finansowanych z budżetu Wojewody w 1996 roku najwięcej osób korzystało z zasiłków okresowych (74,3% ogółu), z tytułu ochrony macierzyństwa (9,6%) i z zasiłków stałych (7,4%). W 1999 roku udział osób korzystających z zasiłków okresowych zmniejszył się do 49,1%, a w dalszej kolejności najwięcej osób korzystało z opłaty składek ubezpieczenia społecznego (12,5%), z tytułu ochrony macierzyństwa (10,3%), z rent socjalnych (8,9%), z zasiłków stałych (7,5%).

Dużą uwagę Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępólnie Krajeńskim przywiązuje do dożywiania dzieci w szkołach. Dożywianie prowadzone jest we wszystkich szkołach podstawowych, gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym na terenie gminy oraz w sześciu szkołach ponadpodstawowych poza terenem gminy. Z posiłków opłacanych przez Ośrodek korzysta 470 uczniów, co stanowi 19,1% ogólnej liczby uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy. Na dożywianie dzieci w 1999 roku wydano z budżetu gminy 121096 złotych oraz 62874 złote z dotacji Wojewody. Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępólnie Krajeńskim finansuje dożywianie wszystkich dzieci, pochodzących z rodzin spełniających kryteria (brak środków). Nie wydaje decyzji odmownych.

W 2000 roku potrzeby na realizację zadań zleconych dotyczą 304 osób korzystających ze świadczeń obligatoryjnych i 465 osób korzystających ze świadczeń fakultatywnych. Wśród pierwszej grupy osób z rent socjalnych skorzystają 82 osoby (kwota potrzebna na realizację świadczeń wynosi 342432 złote), z zasiłków stałych wyrównawczych dla osób starszych i niepełnosprawnych 12 osób (17520zł), z zasiłków stałych z tytułu opieki nad dzieckiem specjalnej troski wraz ze składkami na ubezpieczenie społeczne 69 osób (468770 zł), z zasiłków okresowych gwarantowanych wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne 46 osób (219129 zł), z zasiłków z tytułu ochrony macierzyństwa 95 osób (66000 zł). Łącznie na realizację świadczeń obligatoryjnych w zakresie zadań zleconych potrzebna jest kwota 1112851 złotych.

Tab. realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej

	liczba osób objętych pomocą				udzielona pomoc w złotych			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
Liczba rodzin objętych pomocą	883	864	860	771				
Liczba osób objętych pomocą	1490	1386	1391	1301				
zadania zlecone					1000300	847364	1002400	1052059
zasiłki stałe	90	31	36	69	150830	75182	111118	196392
renty socjalne	61	63	77	82	69642	189896	282130	287784
zasiłki stałe wyrównawcze	5	3	6	12	3698	7066	9560	11708
dotatki	3	3	3	1	780	1845	1497	249
ochrona macierzyństwa	116	104	92	95	60629	50911	56751	69716
zasiłki okresowe	899	695	636	451	714721	508337	489119	281422
w tym: gwarantowane	0	38	45	49	0	64995	150009	152109
ubezpieczenie społeczne	0	22	30	115	0	14127	52225	204788
usługi specjalistyczne	23	14	20	13	38000	57500	76000	78842
rodzinne i pielęgnacyjne	13	52	42	31	7420	12990	21600	11877
zadania własne gminy					138251	206854	276594	378363
dożywianie	403	465	547	520	49429 (dotacja 10894)	79400 (dotacja 33000)	97377 (dotacja 45460)	121096 (dotacja 62874)
usługi opiekuńcze	50	40	54	50	85429	118180	164217	210227
zasiłki celowe i w naturze	40	134	179	319	3393	9274	15000	47040
ubezpieczenie zdrowotne	0	0	0	212	0	0	0	45000

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Z 465 osobowej grupy osób korzystających ze świadczeń fakultatywnych 325 skorzysta z zasiłków okresowych (bez gwarantowanych) i potrzebna jest na to kwota 477700 złotych oraz 140 osób z zasiłków okresowych specjalnych (33600 złotych). Łącznie na realizację świadczeń fakultatywnych finansowanych z budżetu Wojewody potrzeba kwoty 511300 złotych.

Oprócz świadczeń obligatoryjnych i fakultatywnych z budżetu Wojewody finansowane są również: specjalistyczne usługi opiekuńcze (korzysta z nich 15 osób, potrzebna kwota wynosi 79000 złotych), zasiłki rodzinne (6 osób, 2118 zł), zasiłki pielęgnacyjne (6 osób, 6940 zł) i składki na ubezpieczenia zdrowotne (209 osób, 58699 zł).

Łączne środki potrzebne na realizację zadań zleconych w 2000 roku wynoszą 1771908 złotych.

Na realizację zadań własnych gminy w 2000 roku według prognozy potrzeba 495375 złotych. Środki przeznaczone zostaną na: zapewnienie schronienia (975 zł), posiłek dla dzieci i młodzieży w szkołach (154000 zł), ubranie (5000 zł), usługi opiekuńcze (242900 zł), zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego (2000 zł), sprawienie pogrzebu (4000 zł), zasiłki w naturze (wyprawkę) - 2500 zł, zasiłki celowe i w naturze (84000 zł).

WARUNKI MIESZKANIOWE

Obecnie w gminie znajdują się 4344 mieszkania, z czego 2654 w Sępólnie Krajeńskim i 1690 na obszarach wiejskich gminy. W mieście 496 mieszkań, a więc 18,7% stanowi własność gminy (średnia dla miast województwa kujawsko-pomorskiego 15,1%), natomiast na

obszarach wiejskich 62 mieszkania i odsetek ten wynosi 3,7% (przy średniej dla obszarów wiejskich 4,4%).

Tab. Zasoby mieszkaniowe miasta i obszarów wiejskich gminy na tle średnich

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Sępólno Krajeńskie										
mieszkania ogółem	2300	2369	2422	2543	2576	2599	2620	2632	2648	2654
izby ogółem	8640	8896	9129	9557	9687	9781	9860	9933	10010	10043
mieszkania na 1000 mk	283	283	282	288	291	289	287	289	289	290
śr. pow. użytkowa mieszkania	63,2	63,3	63,6	63,5	63,6	63,7	63,8	64,0	64,2	64,4
liczba izb na mieszkanie	3,76	3,76	3,77	3,76	3,76	3,76	3,76	3,76	3,77	3,78
średnia dla miast byłego województwa bydgoskiego (1998 rok dla województwa kujawsko-pomorskiego)										
mieszkania na 1000 mk	296	299	303	308	309	310	311	313	315	323
śr. pow. użytkowa mieszkania	53,9	54,1	54,3	54,5	54,6	54,8	54,8	54,9	55,0	54,3
liczba izb na mieszkanie	3,39	3,40	3,41	3,42	3,42	3,43	3,43	3,43	3,43	3,39
obszary wiejskie gminy Sępólno Krajeńskie										
mieszkania ogółem	1636	1661	1661	1676	1684	1680	1685	1686	1689	1690
izby ogółem	6016	6134	6135	6227	6274	6259	6287	6292	6308	6316
mieszkania na 1000 mk	246	250	251	248	250	250	250	249	249	251
śr. pow. użytkowa mieszkania	69,2	69,4	69,4	70,0	70,3	70,2	70,4	70,4	70,5	70,6
liczba izb na mieszkanie	3,68	3,69	3,69	3,72	3,73	3,73	3,73	3,73	3,73	3,74
średnia dla obszarów wiejskich byłego województwa bydgoskiego (1998 rok dla województwa kujawsko-pomorskiego)										
mieszkania na 1000 mk	247	249	250	249	250	249	250	250	251	255
śr. pow. użytkowa mieszkania	68,6	68,8	68,9	69,1	69,2	69,3	69,5	69,7	69,9	69,1
liczba izb na mieszkanie	3,74	3,75	3,75	3,75	3,76	3,76	3,77	3,77	3,78	3,69

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Sępólno Krajeńskie charakteryzuje się niskim wskaźnikiem liczby mieszkań na 1000 mieszkańców. Wynosi on 290, przy średniej dla miast 323. Wskaźnik ten w ostatnim dziesięcioleciu charakteryzował się również niższymi wartościami od średniej dla miast byłego województwa bydgoskiego. Mieszkania w Sępólnie Krajeńskim są jednak większe powierzchniowo i składają się z większej liczby izb, niż przeciętnie. Obecnie średnia powierzchnia jednego mieszkania wynosi 64,4 m² (miasta województwa 54,3 m²) i składa się ono z 3,8 izb (miasta województwa 3,4 izby).

Na obszarach wiejskich gminy wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców zbliżony był do średniej dla obszarów wiejskich województwa bydgoskiego, a obecnie wynosi on 251 i jest nieco niższy od średniej dla obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego (255). Powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania i liczba przypadających na nie izb w ostatnim dziesięcioleciu zbliżona jest do średniej dla obszarów wiejskich. Obecnie jedno mieszkanie liczy średnio 70,6 m² (obszary wiejskie województwa kujawsko-pomorskiego 69,1 m²) i podobnie jak średnia składa się z 3,7 izb.

W ostatnich dziesięciu latach w Sępólnie Krajeńskim wybudowano 413 mieszkań, a na obszarach wiejskich gminy 78. Jednak ponad 70% spośród nich oddano do użytku do początku lat dziewięćdziesiątych. W ostatnich kilku latach zaznacza się wyraźny spadek wielkości ruchu budowlanego w gminie. Do 1992 roku rocznie powstawało średnio w mieście prawie 75 nowych mieszkań, natomiast w kolejnych latach zaledwie 20, przy czym liczba ta systematycznie maleje i w 1998 roku osiągnęła swą najniższą wartość - wybudowano jedynie 7 mieszkań. Podobny proces zachodzi na obszarach wiejskich gminy. Do 1992 roku

powstawało rocznie 14 nowych mieszkań, a w kolejnych latach zaledwie 4, przy czym w 1994 roku nie wybudowano żadnego mieszkania.

Wielkość ruchu budowlanego w gminie jest ściśle zależna od budownictwa wielorodzinnego. Duża liczba mieszkań oddawanych do użytku na początku lat dziewięćdziesiątych jest wynikiem wybudowania w tych latach budynków wielorodzinnych. W latach tych, w mieście zaledwie 1/4 mieszkań, a na obszarach wiejskich 2/3 stanowiły domy jednorodzinne. W latach 1993 - 1995 udział wybudowanych domów jednorodzinnych w ogóle mieszkań mieście zwiększył się do 45%, a w roku 1996 i 1997 w ogóle nie wybudowano budynków wielorodzinnych. Na obszarach wiejskich gminy od 1993 roku powstają tylko mieszkania w budynkach jednorodzinnych.

Wraz ze spadkiem liczby oddawanych mieszkań, w gminie znacznie zmniejszyła się również liczba oddawanych mieszkań na 1000 mieszkańców. Obecnie wynosi ona w mieście 0,8, a na obszarach wiejskich 0,4 i są to wskaźniki znacznie niższe od średnich dla miast i obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego (odpowiednio: 3,0 i 0,9).

Mieszkania powstające w Sępólnie Krajeńskim do 1993 roku cechowały się nieco wyższą powierzchnią i większą liczbą izb, niż przeciętnie w miastach województwa kujawsko-pomorskiego, natomiast w ostatnich latach wartości te są wyraźnie wyższe. W 1998 roku przeciętnie nowe mieszkanie liczyło 109,6 m² i składało się z 5,0 izb, przy średniej dla miast 68,3 m² i 3,6 izb. Na obszarach wiejskich gminy budowane mieszkania są nieco większe od średniej, w 1998 roku przeciętne mieszkanie posiadało powierzchnię 132,0 m² i składało się z 5,7 izb, przy średniej dla obszarów wiejskich województwa 122,6 m² i 5,4 izb.

Według informacji Urzędu Miejskiego w Sępólnie Krajeńskim w gminie znajduje się łącznie 97 mieszkań komunalnych, z czego w mieście 17, a na obszarach wiejskich 80⁵.

Spośród mieszkań komunalnych w Sępólnie Krajeńskim dwa znajdują się w domach jednorodzinnych, pozostałe w budynkach wielorodzinnych. Wszystkie mieszkania (z wyjątkiem dwóch) wyposażone są w zimną wodę i kanalizację, natomiast jedynie siedem posiada gaz, a cztery centralne ogrzewanie. Stan techniczny mieszkań generalnie określić należy jako dobry. Obecnie lokale komunalne w mieście zamieszkuje 35 osób.

Mieszkania komunalne na obszarach wiejskich zlokalizowano głównie we wsiach: Włocibórz (16), Sikorz (14), Wiśniewa (13), Wałdowo (7), Zboże (4), Wałdówko i Piaseczno (po 3). W pozostałych wsiach znajdują się 1 - 2 mieszkania komunalne, z wyjątkiem Niechorza, Radońska i Trzcian, w których mieszkania komunalne nie występują. Wszystkie mieszkania wyposażone są w zimną wodę i większość w kanalizację, nie posiadają natomiast centralnego ogrzewania (z wyjątkiem części mieszkań w Wałdowie). Stan techniczny większości mieszkań określić można jako dobry lub średni. W mieszkaniach komunalnych na obszarach wiejskich gminy obecnie mieszka 255 osób.

Tab. Informacje na temat mieszkań oddawanych do użytku (w poszczególnych latach) w mieście i na obszarach wiejskich gminy na tle średnich wojewódzkich

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Sępólno Krajeńskie										
mieszkania ogółem	35	81	56	121	33	26	21	14	19	7

⁵ Dane te dotyczą wyłącznie mieszkań socjalnych; w zarządzie Zakładu Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. znajduje się 576 mieszkań (w tym w mieście 496) stanowiących mienie komunalne; zamieszkiwane są one łącznie przez 1560 osób.

izby ogółem	165	288	241	428	130	111	79	77	88	35
mieszkania na 1000 mk	4,3	9,7	6,5	13,7	3,7	2,9	2,3	1,5	2,1	0,8
śr. pow. użytkowa mieszkania	96,7	62,7	75,9	61,5	73,1	80,3	68,6	116,8	92,2	109,6
liczba izb na mieszkanie	4,7	3,6	4,3	3,5	3,9	4,3	3,8	5,5	4,6	5,0
średnia dla miast byłego województwa bydgoskiego (1998 rok dla województwa kujawsko-pomorskiego)										
mieszkania na 1000 mk	4,4	6,3	6,7	6,7	2,6	2,2	2,0	2,0	2,2	3,0
śr. pow. użytkowa mieszkania	64,4	63,8	63,4	61,2	71,7	74,4	63,0	68,0	68,6	68,3
liczba izb na mieszkanie	3,8	3,9	3,8	3,7	3,9	3,8	3,3	3,6	3,6	3,6
obszary wiejskie gminy Sępólno Krajeńskie										
mieszkania ogółem	4	31	1	20	10	0	5	1	3	3
izby ogółem	20	135	5	109	53	-	28	5	16	17
mieszkania na 1000 mk	0,6	4,7	0,2	3,0	1,5	-	0,7	0,1	0,4	0,4
śr. pow. użytkowa mieszkania	110,5	80,4	96,0	117,2	114,5	-	110,0	89,0	116,7	132,0
liczba izb na mieszkanie	5,0	4,4	5,0	5,5	5,3	-	5,6	5,0	5,3	5,7
średnia dla obszarów wiejskich byłego województwa bydgoskiego (1998 rok dla województwa kujawsko-pomorskiego)										
mieszkania na 1000 mk	2,4	2,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0	0,9	1,0	0,9
śr. pow. użytkowa mieszkania	91,7	91,6	98,6	96,4	104,4	99,6	105,9	119,5	124,3	122,6
liczba izb na mieszkanie	4,6	4,6	4,8	4,7	4,8	4,8	5,0	5,3	5,5	5,4

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Według informacji Urzędu Miejskiego, wolne tereny pod budownictwo mieszkaniowe znajdują się w Sępólnie oraz w Piasecznie, Sikorzu, Niechorzu, Wiśniewce, Chmielnikach i Wałdowie.